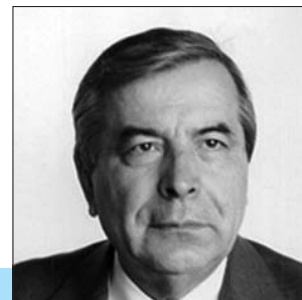

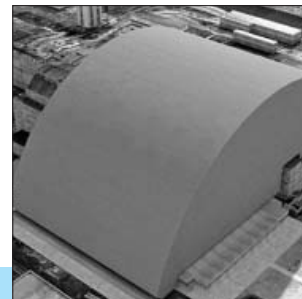

СТЕПАН ВОВКАНИЧ: “АБИ НЕ СТАЛАСЯ СВІТОВА ТРАГЕДІЯ”

2

ВАСИЛЬ БИЛИЦЬКИЙ: ПІСЛЯЧОРНОБИЛЬСЬКІ РЕАЛІЇ

5

За ідею української державності

Микола ЦИМБАЛЮК

Саме на цьому акцентував Президент України Леонід Кравчук на черговому засіданні громадської організації “Українська альтернатива”, що відбулося в просвітянському інформаційному центрі 21 квітня. Але критичну ситуацію в суспільстві і державі бачать не лише українці. Леонід Макарович розповів:

— В останні кілька місяців на запрошення іноземних неурядових організацій мені довелося побувати в кількох країнах, зокрема в США, Великобританії. Мав зустрічі з міжнародними експертами, журналістами, студентською молоддю. І всюди, під час дискусій, опоненти дивувалися: “У вас цікава країна. Чверть віку тому вона стояла в лавах найбагатших не лише в Європі, а тепер — одна з найбідніших у світі. Маючи президента-мільярдера, який їздить по світу з простягнутою рукою, ви не можете звести кінці з кінцями. Нещодавно прошив у Швейцарії якийсь 100 млн. Це, образно кажучи, козам на сіно. І це тоді, коли ваші олігархи і їхні ставленики у владі безперешкодно виводять мільярди в офшори!”

Тим часом МВФ “пропонує” Києву черговий багатомільярдний транш, однією із умов якого є прискорене проведення пенсійної і земельної реформи. Звичайно, країна гостро потребує фінансових інвестицій, так само як і підтримки світового співтовариства у вирішенні запущеної проблеми війни Росії проти України. Купившись на обнадійливі обіцянки Заходу на допомогу в боротьбі з московським агресором, Україна по вуха загрузла в так званому Мінському переговорному процесі. Тепер, як і три роки тому, українці щодня платять на східному фронті не лише власною кров’ю за свою довірливість. Російські колаборанти, наприклад, внаслідок “мирної політики” за всі роки війни безпроблемно використовували українську електроенергію, за яку нам не платили. Влада, зіткнувшись із рішучістю добробатів щодо

Довіра народу до нинішньої влади сягнула критичної межі. Непатріотизм, непрофесіоналізм, корумпованість, відсутність дієвих реформ, цинічне невиконання взятих на себе зобов’язань переважної більшості владців, що прорвалися до керівництва країною на крові Євромайдану, стали просто волаючими. Особливо це чітко проявилось за останні два роки на тлі жажливого зубожіння українців, 67 % яких опинилися за межею бідності.

торговельної блокади, спочатку намагалася виставити їх як зрадників, пособників Путіна. Але ж правди не приховаєш...

У своєму слові під час дискусії співголова “Української альтернативи” Георгій Філіпчук чіткіше окреслив ті виклики і загрози для України, що не сьогодні постали перед Україною. По-перше — зовнішня військова агресія з боку Росії. По-друге — системна криза влади, її олігархічно-корупційний і компрадорський характер. Відсутність належного діалогу влади і громадянського суспільства з питань життєдіяльності української нації і держави. По-третє — демографічна катастрофа як реальна загроза національній безпеці й існуванню Українського народу в XXI столітті. По-четверте — існування згубної для розвитку держави і народу економічної моделі, що базується: на філософії олігархічних інтересів; несправедливому перерозподілі ВВП; відсутності економічних свобод і наявності системних корупційних явищ; повному ігноруванні ролі науки в становленні пріоритетних високотехнологічних укладів економіки; нерозумінні владою місця людського капіталу в стратегії розвитку держави. По-п’яте — постколоніальний синдром української нації та кризовий характер суспільної свідомості, що консервуються денационалізованими, імперсько-тоталітарними чинниками, негативами інформаційно-просвітницької політики, ігноруванням найважливішим стратегічним завданням держави — вихованням Української нації. По-шосте — відсутність всеоб’єднуючої національної ідеї, сформованої на основі національних цінностей і пріоритетів, національної ідентичності як визначального чинника консолідації українського суспільства, творення політичної нації. По-сьоме — недостатні зусилля держави щодо проти-

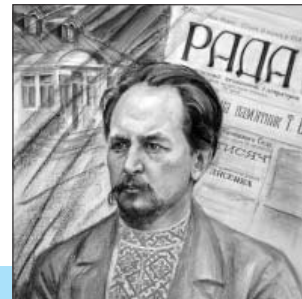
стояння зовнішнім і внутрішнім гуманітарним загрозам; формування національного мовно-культурного, інформаційного простору, історичної пам’яті та збереження духовно-культурної спадщини; національно-патріотичного виховання й утвердження української ідентичності; об’єднання суспільства навколо ідеї відновлення єдинопомісної Української Церкви.

Учасники “Української альтернативи”, а це, крім двох президентів — Леоніда Кравчука і Віктора Ющенка, Павла Мовчана як голови Товариства “Просвіта”, представники партій “Патріот”, “Справедливість”, “Захисники Батьківщини”, Української консервативної, УНП, Конгресу українських націоналістів, низки громадських організацій, цілком погодилися з аналізом і оцінками, що прозвучали у виступах на засіданні. У підсумку вони домовилися про продовження зустрічей і консультацій щодо політичної ситуації в країні і шляхів виходу з політичної кризи.

А перед зростаючими загрозами, які постають перед нашою державою і кожним із нас, українців, (крім олігархічної кліки і їхньої обслуги) вихід може бути один, підсумував без властивої для нього дипломатичності Президент Леонід Кравчук:

— Ми, тобто “Українська альтернатива”, мусимо відверто і чесно сказати собі і народу: “Переламати ситуацію в країні можна лише через дострокові парламентські вибори на основі нового виборчого закону”. До цього ми мусимо готуватися вже сьогодні. Лише голоси народу за ідею єдиної української національної держави, а не за амбіції лідерів провладних партій, можуть принести країні перемогу і перспективу майбутнього.

УКРАЇНСЬКИЙ ДОН КІХОТ

7

ПОЕТИЧНИЙ АВТОГРАФ ВІД ПЕТРА ШКРАБ’ЮКА

8

АРТ-КАЛЕЙДОСКОП

15

Усвідомлюючи власну відповідальність

Микола ГОЛОМША,
голова Політичної партії
“ПАТРИОТ”

Давайте глянемо на ці результати. Найбільшим своїм досягненням влада вважає ухвалення Європейським Союзом рішення про безвізовий режим для українців. Чекали на нього майже п'ять років. Дочекалися. Але чи зможе скористатися цією можливістю пересічний українець? Чи зможе він хоча б купити квиток при вартості євро більше 28 гривень? Риторичне запитання.

Маємо ще одне досягнення — країна нарешті отримала транш від МВФ — 1 млрд доларів. Чому ми не можемо прожити без цього нового міжнародно-

го боргу? Відповідь проста — бо не спромоглися на кардинальні й ефективні реформи, а це, зазвичай, повна модернізація чи навіть трансформація на вимоги сьогодення. Путінська агресія, окуповані території, інші причини стримують очільників країни від справжніх модернізаційно-системних процесів у сучасних глобальних динаміках. Але є й інша причина: небажання зламати стару систему управління, проти якої нібито і самі ще недавно виступали.

Кредит МВФ на міжнародному рівні є визнанням української неспроможності інститутів нинішньої влади. Тому міжнародна спільнота виступила в даному випадку союзни-

Цілий квітень суспільство чекало звіту українського уряду. Народні депутати вирішили посприяти урядовцям і пішли у місячну відпустку — звіту немає, а уряд щодня з екранів телевізорів переконує людей у своїх благих намірах...

ком саме українського суспільства, яке наполегливо виступає за кардинальні зміни в країні. Рекомендаційні вимоги — як вектори державного поступу — від МВФ чіткі й зрозумілі, хоча й не завжди прийнятні: обов'язкова пенсійна реформа, активізація прозорої приватизації, земельна реформа, і, як наслідок, початок творення ринку землі, дієва антикорупційна реформа, реформа державної фіскальної служби, монетизація пільг тощо.

Фактично ми спостерігаємо прикру картину, коли міжнародна фінансова спільнота в особі МВФ взяла на себе управління державою. Це ганьба для державництва в Україні, але найбільше — для її кадрово-інтелектуального керівництва. Міжнародна інституція диктує нам стратегію, яку ми самі не творимо, а лише виконуємо міжнародні настанови.

Намагання уряду зупинити катастрофічне падіння економічних показників протягом останніх років, на жаль, не вирізнялися масштабом, цілеспрямованістю чи інноваційністю. Зростання економіки на 2% за минулий рік — це не успіх, а ефект адаптації підприємницького середовища до нових умов. Активна частина суспільства витягує себе та державу загалом із трясовиння загальнодержавної управлінської бездіяльності та безвідповідальності.

За офіційними даними в країні — понад 3500 державних підприємств. Із них працює половина. А ефективними та прибутковими є всього 30%. І цей тягар уже роками “висить” на держбюджеті, і за цей управлінський безлад платимо у кінцевому рахунку ми з вами.

Особливо тривожним і небезпечним є стан справ в енергетиці. Середній вік енергетичних активів становить 40 років, зношеність об'єктів сягає 60–80%. Усе це має бути предметом першочергової уваги влади, а не лише статистичними повідомленнями на брифінгах у Кабінеті Міністрів.

Основна тема для пересічного українця — тарифи, бо держава не сподобилася створити зрозумілу, ефективну і водночас доступну тарифну систему платоспроможності кожного громадянина не лише за цифрами, а й за функціоналом. Чого варта лише абонплата за інфраструктурне утримання?

Суспільство вимагає — покажіть усім, як формуєте тарифи, з чого вони складаються, куди йдуть надходження і в якій пропорції. Прозорість управління змінює соціальну ситуацію без додаткових спонукань.

Але наразі маємо багато розмов про європейськість — і відсутність будь-якої прозорості в тарифній політиці.

Чому? Бо немає політичної волі подолати корупцію монопо-

лістів, зокрема й іноземних, яка заповонила всю державну систему. І про цю проблему українського владного олігархату знає весь світ.

Міністри закордонних справ країн “Великої сімки”, які в своїй нещодавній заяві оцінили результати інституційних та адміністративних реформ в Україні, закликали український уряд зосередитися на найважливіших сферах, зокрема, реформі державного управління та політичної системи, реформі правосуддя, енергетики, охорони здоров'я, децентралізації, боротьбі з корупцією та сприянні розширенню громадянських свобод.

Особливий наголос зроблено саме на корупційній складовій нинішньої влади. “Зусилля, спрямовані на боротьбу з корупцією, не повинні використовуватися проти громадянського суспільства, яке має життєво важливе значення на шляху реформування України”, — зазначено у заяві.

Це свідчить про серйозне занепокоєння станом справ в Україні і побоювання грандів міжнародної політики про можливий відхід від заявлених перспектив, стагнацію економічної діяльності та згорання реформ.

Ще однією проблемою, яка ніяк не може виборсатися з корупційних тенет, є формування вільного ринку землі. Під гаслами турботи про щасливе майбуття селянина, влада заганає дрібного господаря у безвихідь, всіма доступними способами змушує його зрештиса від думки про власну землю і здатися на милість олігархам аграрної мафії.

— Чи Європа, Захід розуміє (відчуває), що Україна бореться з московським агресором не тільки заради забезпечення державної незалежності країни, а й за європейські цінності — за те, щоб РФ не опанувала Європу як свою піддільну територію?

— Річ у тім, що, на жаль, ні сама Україна, ні Захід не замислюються глобально над генезою загальносвітових загроз (йдеться і про анексію Криму, гібридну війну на Сході України, “антитерористичну місію” Росії в Сирії, теракти в Парижі, Брюсселі), які дедалі загрозливіше нависають над долею та цінностями цивілізованого людства.

Серед багатьох причин таких несправедливих для українців реалій виокремимо три найголовніші. По-перше, Захід ніколи свідомо не вирізняв із-поміж пріоритетних чинників медіаторську роль і вагу України в структурі стабілізації міжнародної безпеки, яка мала б простягатися, за задумами батьків ЄС — де Голля і Аденауера, — аж за Урал. По-друге, Захід ніколи не мав стратегії щодо України як важливого чинника в механізмі поширення євроатлантичних цінностей на євразійські простори. Щобільше, Захід завжди приписував Росії ореол “захисника” цих цінностей в Україні, Грузії, інших кра-

Степан ВОВКАНИЧ: «Кровопускання за неслухняність — ось справжня причина агресії Росії»

Детальніше про це наша розмова з головним науковим співробітником ДУ “Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАНУ”, доктором економічних наук, професором Степаном Вовканичем.

їнах її впливу, де насправді придушували свободу, нищили європейські цінності та цинічно порушували світовий порядок. По-третє, чи не найважливіше, Україна як держава ніколи ефективно не використовувала і не використовує нині завойоване ціною життя Героїв Крут, Холодного Яру, УПА, Небесної Сотні, захисників Євромайдану, АТО право нагадати світові, що він належно не цинить справді інтернаціональний вимір боротьби українців “за нашу і вашу свободу”.

— Хіба світ не чує про вільні змагання українців?

— Світ не лише не оцінив міжнародний контекст цієї боротьби ні за часів УНР чи ЗУНР в 1918–1919 роках, ні на Закарпатті 1939-го, ні під час народно-визвольних змагань у 1943–50-х. Навіть більше: нинішня благополучна

Європа під гіпнозом російських “дез” про націоналістичних укрів, які нібито вбивають “всех русскоязычных”, не чує справ-

ді вмираючих захисників України. Забуто колишні загрози аншлюсу, реваншизму та Будапештські гарантії безпеки без'ядерній Україні. Війна на її Сході для Заходу досить далеко: десь там — Росія проти України, плюс якась незрозуміла гібридна, а поруч — затишок і диван. Світові раби здобутого комфорту забули, що й у III-му тисячолітті не всі країни вважають мир, свободу, право на захист своєї самобутності — цінністю, а ООН (за Черчиллем) — Храмом миру. Немає належної реакції на підступний світ рашизму. Злочинно знову ховати голову в пісок і вдавати, що 70 років тому (5 березня 1946 р.) не було знаменитої фултонської промови. Уже тоді видатний англієць відкрив повоєнним західним обивателям очі на агресивність росіян під

час Другої світової війни, котрі нічого не цинять понад силу. І ніщо вони не поважають менше, ніж слабкість, особливо — військову.

— А де нині ООН?

— На жаль, сильні світу цього ще й досі не удосконалили функції Ради Безпеки ООН. Україна — сама на передньому краю боротьби з агресором, і не видно руху за позбавлення його права вето як постійного члена ООНівської РБ, що напав на іншого учасника ООН. Ніхто не поспішає усвідомити очевидну річ: для світу — це не тільки гібридна, а й пілотажна війна, в якій відточуються загарбницько-імперські методи глобального панування божевільної державно-церковної ідеології іншого світу — “русского”, брехливого, підступно-цинічного. А “декомпозицірованіє” України сьогодні — це фрагментація ЄС завтра. Випробовування українців гібридною війною — це спроби Росії щодо Третьої світової та ще й — гібридної. І ніхто не екстраполює, що завтра європейські біженці, на відміну від сирійських, афганських, котрі

Питання надзвичайної ваги — формування прозорого й ефективного ринку землі, де найпершим питанням має бути врахування інтересів середовища життя пересічного українця-селянина, споконвічного захисника своєї землі й натхненного трудівника. Досить орієнтуватися на тотальну галузеву товаризацію виробництва. Створення законодавчо-процедурних механізмів розширення можливостей і безпосередньої державно-кооперативної підтримки дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств, сімейних ферм уже за кілька років дасть ефект зростання питомої ваги сільськогосподарської продукції на загальнодержавному рівні та виведення селянина з нинішніх злиднів у гідного партнера держави.

Партія “Патріот” виступає за ухвалення законодавства щодо ринку землі як кодифікованого законодавства, в якому враховують інтереси громади, громадян і селянина передусім, і в якому не домінуватимуть інтереси олігархів-монополістів. Ми не можемо допустити пограбування країни через примітивний тотальний продаж землі.

Тому не варто очікувати від міжнародної спільноти “Плану Маршалла” для України, а необхідно самим розширювати можливості капіталізації досвідів, талантів і ресурсів громад, уникаючи при цьому корупційної ренти від інституцій влади в центрі та на місцях. Ресурси в країні є, але охочих їх вкрасти значно більше, а от чого немає — так це волі до обмеження злочинів в економіці.

Де ж шукати селянину і пересічному українцю правди? Мабуть, у судах. Так роблять у демократичному світі. Але у нашій

країні навіть намір про звертання до суду викликає гірку посмішку. Бо судова гілка влади дискредитувала себе повністю. Були сподівання, що, зрештою, під тиском міжнародної спільноти, реформа судової системи почне рухатися в правильному напрямку. Так тут постаралися народні депутати, які спільними (незалежно від політичних і партійних уподобань) зусиллями провалили законопроект про Конституційний Суд.

У боротьбі за владу між партійно-політичними й олігархічними кланами на державному рівні зникає відповідальність за інтереси держави та інтереси суспільства.

У результаті ми маємо розбалансованість, прикриті політичними гаслами, різновекторність реформ, які залежать від корупційних відкатів, бажання обіймати посади, але не виконувати функціональних обов’язків.

У цій ситуації постає питання — хто візьме на себе відповідальність за стан справ у державі? Хто відповідь на нагальні питання, які стоять перед суспільством?

Маємо добиватися розширення та капіталізації нових напрямів економіки, зокрема, креативних індустрій. Це мають бути реальності сучасної України й орієнтири розвитку в міжнародному сегменті.

Ми вважаємо, що на сучасному етапі назріла необхідність зміни конфігурації функціональної відповідальності Національного банку України. Діяльність НБУ має трансформуватися із гри на фінансовому ринку та поточного контролю банківського сектору у відповідальність за збільшення робочих місць і ріст економіки.

Партія “Патріот” бачить своє призначення в тому, щоб спільними зусиллями створити й запропонувати українській нації

функціональну модель державництва як чинний механізм, а не п’єдестал особистої влади.

Один із найважливіших аспектів нашої роботи — пошук ефективних пропозицій щодо механізмів утримання молоді від виїзду за кордон у пошуках роботи. Це наше спільне завдання з усіма проукраїнськими політичними силами і громадськими організаціями.

Ми маємо схилити уряд до ухвалення цих пропозицій. Бо сьогодні “гастарбайтери” стали навіть вигідними: за рік із-за кордону в країну вливається 5,4 мільярда доларів. Ця сума співставна з 20 % доходів держбюджету. Для розуміння об’єму цієї суми — це 7 % ВВП.

Але найтривожніше, що фіксується найбільша сума надходжень від “гастарбайтерів” із Росії. Ось ціна державної та економічної політики нашої нинішньої влади! Заради виживання пересічний українець працює навіть на агресора-терориста.

Сьогодні, перед викликами глобального гібридного тероризму і його загрозою для України, надважливим є рівень морально-психологічної витривалості й духу в суспільстві. Тож маємо зосередитися на формуванні мотиваційних викликів майбутнього, зокрема гуманітарної орієнтації українського суспільства сьогодні і в прийдешньому.

Тільки так, усвідомлюючи національні та глобальні виклики, ризики та загрози, які стоять перед українською державою, розуміючи власну відповідальність за нинішній стан справ і перспективу розвитку, об’єднавшись у боротьбі за безпечне та благополучне майбуття України з патріотичними силами країни, ми перемаємо.

Московізація + англійзація. Українці! Ви де?

Ірина ФАРИОН, доктор філологічних наук, професор

Ми ще не вийшли з московського рабства та московсько-української війни, як країну накрила мокрим рядном брутална й лайкейська англійзація на тлі ДЕМОНСТРАТИВНОГО УСУНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПЕРЕДУСІМ З ОСВІТИ та НАУКИ!

Розпочав цей процес “майданівський” міністр-деукраїзатор та англійзатор, про якого вікіпедія в її англійській версії пише так: “Kvit was born into a Jewish intelligentsia family in Uzhhorod” (https://en.wikipedia.org/wiki/Serhiy_Kvit). Саме Квіт спершу скасував обов’язковість української мови та історії у вишах (наказ №1392 від 25 листопада 2014 р.), а потім видав Наказ “Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам” з особливими перевагами для англійської мови. На щастя, окружний адміністративний суд міста Києва (рішення № 826/11279/16 від 7 вересня 2016 року) постановив вилучити з цього “реформаторського” Порядку присвоєння вчених звань пункти, що стосуються: а) обов’язкового 10-річного стажу для здобувачів звань, б) наявності трьох обов’язкових публікацій у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus або Web of Science, в) отримання сертифікату, що підтверджує рівень знання англійської мови на рівні B2 (<http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/03/06/sud-zobov-%E2%80%9999yazavmon-z-miniti-vimogi-dlya-otrimannya-vchenix-zvan-profesora-ta-doczenta/>).

Натомість згодом ми отримали майже ті самі приписи, які заперечив Суд, від “реформаторки” Л. Гриневич (квота НФ від Яценюка) відповідно до наказу МОН від 6 лютого 2017 року № 174: 1) не менше, як одна публікація у наукометричних базах Скопус або Веб оф Сайнс для звання доцента і не менше, як дві публікації для звання професора; 2) той самий сертифікат рівня не нижче B2 з мов країн ЕС або не менше 10 АНГЛОМОВНИХ праць у тій самій базі Скопус або Веб оф Сайнс.

Водночас викладачеві вишу за працю англійською мовою в його персональному рейтингові нарахують 250 балів, а своєю, кровною, рідною — 150. Чи є ще показовіша форма приниження свого? І ЖОДНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ у науково-освітній царині для ДЕРЖАВНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. Звісно, ніхто не боронить вивчати і знати чужі мови, але КОЛИ будемо творити свою науку та освіту СВОЄЮ мовою?

Варто знати, що наш знаменитий композитор Микола Лисенко в одному зі своїх листів зауважує, що поширення англійської мови впливає винятково зі ставлення носіїв до своєї мови, їхньої гідності та самодостатності — звідси сила й авторитет їхньої держави: “...англичане, *хоть ты его зарежь, не будет иначе говорить, как по-английски, где бы ты ни было. До чего этот уважаемый народ сумел высоко поставить себя среди других национальностей и заставит уважать свою рідну мову, что даже в консерватории для них был переводчик речи [...] англичанам, верно, будут и лекции читать по-английски, бо они ни в зуб не знают никакого языка, так же как и весьма редкий немец за исключением своего*” [Листи 2004, с. 23].

То коли будемо творити СВОЮ СИЛУ, СВОЮ ГДНІСТЬ, СВІЙ АВТОРИТЕТ І СВОЮ ЕКСПАНСИВНІСТЬ?

Як не московізація, то англійзація — одвічне прокляття слабких, підкорених і залежних. Це і є найкраще підтвердження, що нема більшої біди для народу, як інтелігенція, вихована в умовах окупації. Вона, не маючи українського національного стрижня, все хилитися то в один, то в другий бік. Інтелектуальний раб — це й підлий раб!

Слова видатного українського мовознавця, першого поважного дослідника МОВИ нашої сакральної пам’ятки Пересопницького Євангелія Павла Житецького адресовані саме цим лінгвоінтеграторам з дефіцитом національно-мовного пріоритету: “Якщо хочете працювати для українського народу, ставайте першокласними вченими та **пишіть свої праці українською мовою**. Тоді мимохіть і чужі почнуть вивчати українську мову, щоб знайомитись з **Вашими роботами**”.

покинули спалені російськими ракетами та бомбардувальниками житла, не побіжать ні в США, ні до Китаю. Утікачів не будуть облаштовувати, а “обуштраиваться” буде за рахунок загарбаного православна “великая Россия” з своїм неофюрером, рейтинг якого “зашкалить” нерозумні голови кровожерно-ненаситних ординців, а одержавлена церква готова сакралізувати анексію і охрестити антихриста-завойовника навіть із кадебістських лав. І ніхто після їх спустошливо-здобичних набігів і святотатств, якщо вони колись і закінчатся, не надасть переможеним, якщо такі будуть, “План Маршалла-2” чи іншу гуманітарну допомогу, не організує новий Нюрнберг.

— **Тож людство все-таки мало б бути пильним!**

— Звичайно. І не вестися на крик голосних нових антифашистських, антитерористичних гасел, їх злочинних ідеологій, під якими цинічно прийшли інші фашисти, нові загарбники як “освободители всех угнетённых”, “борцы за мир во всём мире”. Та більше: далі переможеним крокують як великороси — слов’янські *Übermenschen* — “усмірители” малоросів та інших з-поміж “разних нацменов” — чеченців, грузин, молдаван і т. ін. Саме для цього православно схиблені расисти

жили і живуть не за високими світовими стандартами, зате “чотко” знають: “Віноват во всьом Запад, Росія — могочая страна, ёйо армія — всех сильней, ЕС, НАТО распадутся. Время расплати придёт!”. Світ забув, що державний тероризм злеяв не ІДІЛ, не її смертники вбили Петлюру, Коновальця, Волошину, Бандеру. Але чому замало фултонського застереження: за відповідної консолідації і своєчасного реагування дії Гітлера можна було зупинити без єдиного пострілу? Якщо в Криму не вдалося вчасно зупинити Путіна, що натис на спусковий гачок початку гібридної війни, то чи в стані світ зрозуміти, що вона — це своєрідне віддзеркалення нової світової реальності, яка є загрозою не лише для сусідів Росії?

Але все-таки світ мав би зрозуміти: і далі точиться кривава боротьба українства з порушниками світового порядку. І йому (українству) потрібно допомогти — спинити імперську хіть. Але що маємо? В часи 25-літнього ювілею відновлення нашої державності триває де-факто народно-волонтерська, справді вітчизняна, релігійно братовбивча війна, нав’язана Україні путінською Росією, яка, з одного боку, засвідчила: в українській нації нині немає нічого ціннішого і

консолідуючого, аніж дієвий духовно-інтелектуальний концепт державотворення у воєнному оточенні. З іншого — Захід, шкода, не може (а можливо, не хоче) знайти іншу альтернативу захисту, аніж побудувати на сході України новий Берлінський мур, розпочати за навіюванням Кремля перекорювати ЕС та залишити світ без стратегії справедливого майбутнього. І, на жаль, на політичному обрії не видно нового лідера, спроможного просвітити люд промовою “Фултон-2”, оцінити заслуги, потенціал і потрібну Україні допомогу, аби не стала нова світова трагедія. Чи діждемося нового Вашингтона, який скаже правду: вина українців лише в тім, що повстали проти насилля “любові” імперського “старшого брата”. А насправді: кровопускання за неслухняність — ось справжня причина агресії Росії, а все інше — коментарське (оплачене або від лукавого чи від незнання правди) лавиноподібне словоблуддя, що душить волю і розум людини, розмиває правду про боротьбу українців за краще майбуття.

Спілкувався
Богдан ЗАЛІЗНЯК,
керівник прес-центру наукової журналістики Західного наукового центру НАНУ і МОНУ

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

В інформаційному просторі відбуваються зовсім не здорові дискусії на тему української національної ідеї. Про українську національну ідею недавно висловився навіть скандально відомий нардеп та інформаційно розкручений Вадим Рабінович. На цю тему в інформаційний простір вкидається стільки деструктиву, що українська інтелектуальна думка мусить сказати своє слово. Якщо не втручатися в цю дискусію, ми можемо опинитися перед фактом появи закамуфльованої під модерні ідеї Малоросії чи Укрової Вілії, до яких українці матимуть стосунок хіба що як “великочисельне уособлення гальма прогресу та успіху”. Принаймні таке враження від статті Сергія Удовика “Україна в постмодерні—4. Національна ідея” (сайт “Хвиля”, сиріч “Волна”). Стаття доволі розумна, але бере за живе тим, що не залишає каменя на камені від гонору сучасних українців — і все для блага “багатонаціонального українського народу”.

Що насправді вартують сердешні українці, ми знаємо від Івана Франка і Олени Пчілки. Своїм сучасним відображенням у дзеркалі притомні українці теж не задоволені, але вголос про це говорить хіба що Ліна Костенко. Ми боїмося жорсткої влас-

Бідність нас доганяє впродовж усіх років незалежності. Можна винуватити в цьому стихійному лихові Росію, олігархів, самокритично поглянути на родову совковість старшого покоління, але це не пояснює феномену періодичної української руїни, яка в сучасному вимірі зветься бідністю в парі з депресією. Напевно, є якась неприємна для нас правда, яка все пояснює, але геть руйнує наш уявний добрий імідж у власному колі. Тому люди, які мають якусь перспективу політика чи громадського діяча, чи просто авторитета громадської думки, воліють не розкопувати надто глибоко болючі українські проблеми. Бо ризикують бути закаменованими гоноровим і масово-свідомим українством. Хоча рано чи пізно доведеться від балачок про національну ідею перейти до жорсткого прагматизму і усмирення української розхристаності. Якщо ми хочемо вижити з доброю перспективою буття, нашою громадською думкою і чинно мають володіти розумні й відповідальні особистості. Нам потрібні лідери мудрі й практичні, здатні силоміць змусити українців повернутися до неприємної реальності й поставити на край щоденної боротьби за своє українство і державу. Звісно, та-

Спосіб життємислення нації

Про національну ідею мені писати страх як не хочеться. Забалакана ця тема до неможливості. Та й час такий, що потрібна національна практика, але ж не наосліп, і тут знову на поверхню впливає та ж забалакана тема. Тому намагатимусь замість штампів “національна ідея” вживати тільки-но придуманий новотвір “спосіб життємислення нації”. Цілком непоганий термін. Тепер про причину подолання мого небажання писати на зазначену тему.

ної самооцінки і тому промова Малковича при врученні йому Шевченківської премії і реакція суспільства на неї є першим свідченням готовності українців змінюватися. Ми не звикли висловлюватися відверто та й не маємо для цього свого кутка в інформаційному просторі, окрім кількох малотиражних газет. Інтернет міг би нам зарадити, але він уже геть запаскуджений ботами, агентами і людьми, які не можуть не бути як усі. Попри гострий розум і вміння висловити свою позицію українці дуже легко приймають на віру всіляку емоційно-провокаційну дурню і лінуються переступати через колоди застарілих, часто неправильних понять, якими повниться цей фарисейський світ. Розумне життємислення нації стоїть поперек дороги популярного в Україні непристойного способу збагачення, і без науки боротьби з цим цинічним злом національна ідея залишатиметься предметом філософських суперечок інтелектуалів і просвітителів.

Хороша теза, але в українському середовищі не так багато інтелектуальних організацій, здатних прийняти виклик світової інформаційної війни. Звісно, дуже важко аматорському просвітництву протистояти армії заангажованих учених людинознавців, які мусять працювати проти суспільства, щоб небідо жити і годувати потомків. Особистості з інтелектуалів приречені працювати для нації переважно задарма. Зрештою, це не так уже й важко — відкрити

суть технологій баламучення нації. Набагато складніше — знайти спосіб переконати в слушності висновків сердешних українців. Останнє завжди було історичним суперзавданням національних лідерів та героїв, і часто герої не могли докритися до здорового глузду простолюдю і тому обирали жертву життя. Тепер ще гірший світ — засоби переконання доступні, але за дуже великі гроші, яких в українців немає, бо про це дбають агенти безпеки інтересів непристойно збагачених. Бо заможний українець є дуже небезпечним аборигеном, здатним долати шори баламучення і жити своєю правдою та справедливістю.

Попри все під дошкульною навалю злиднів народ пробуджується і перебуває в такому собі ефемерному стані здатності на клітинному рівні розпізнати брехню політиків. Нам здається, що в цей час технології задурювання не діють. Насправді вони діють, бо збудженому суспільству систематично пропонують фальшиві пріоритети і фальшиву мету для боротьби на кшталт боротьби з корупцією. Ми наближаємося до дуже вразливого емоційного стану “шойно пробуджених українців”, і цей стан неминуче використовуватимуть противники української ідеї. Адептам непристойно збагачених вигідно замінити нормальне життєбачення нації своїм телебаченням, а справжню самоорганізацію — відчаєм стихійного протесту.

Висновок з цього абзацу — ми мусимо мати достатньо осо-

бистостей високого сумління, які володіють даром генерувати і поширювати інтелектуальні орієнтири для простого народу. Це підготовлені особистості, здатні майже щодня виявляти фальшиві цілі й замасковані перешкоди, які приватизований інформаційний світ зазвичай подає як благо. Це наука жити з національною ідеєю в собі, наука сучасна, якої ми досі не знали і яку треба засвоїти, щоб вижити в XXI столітті. Йдеться про сучасну просвіту, яка не може бути масовою — лише особистісною. Тільки особистісний підхід до формування дійсного членства в громадських структурах українців вирішує проблему моніторингу, аналізу українського буття і створення формул — тез для правильної орієнтації громадської думки. А поширення цих тез повинно здійснюватися масовим волонтерством. Мені здається, що цілком інтуїтивно українство явило спробу створення такого інтелектуального ядра у вигляді ініціативи “Перше грудня”. На жаль, справа не просунулась далі.

Нам, як завжди, не вистачає ресурсів на головне і ми продовжуємо стояти перед стіною на шляху української ідеї, не маючи сміливості визнати — на цей момент головною ідеєю є усунення цієї стіни, а не розмови про страждання незнищенності українства. Згадаймо Григорія Сковороду, який просив не вчити яблуню родити яблука, але відігнати від її коріння свиней! На всіх транспарантах і в усіх головах має цвяхом вбитися гасло: “Укра-

їнці не дозволять зробити себе бідними!”

Заможність українця завжди стояла і стоятиме в основі української національної ідеї як способу наведення ладу в громадському житті, державі. Бідний українець — зайвий українець і це звучить зараз так само, як і в часи Олени Пчілки та Івана Франка. Бідні українці не матимуть часу і грошей на політику, самоорганізацію і навіть на елементарний захист свого життя від зубожіння, стану неможливого для працьовитого українця. В бідність нас можна опустити лише штучно, — щоб не було завади неправедному збагаченню чужих українській ідеї особин. Не дати себе зробити бідними! — це головний месидж національної ідеї, хоч як би прозаїчно це звучало! Саме це, а не безлика боротьба з корупцією і безліч метушливих подій-видовищ, якими інформаційно нафарширюють для нас наше життя.

Громадську думку задурено псевдоідеями ліберальної ринкової економіки, якої в чистому вигляді немає в жодній державі світу. Тому відновлення цілісності національної ідеї, нашого позитивного життєбачення, має початись із докорінної зміни ставлення суспільства до економіки, встановлення відповідальності держави за контроль над господарством та встановлення справедливих трудових і бізнесових стосунків. Ідея справедливого і гідного життя завжди проста і не варто шукати для українського життєбачення якоїсь унікально-наукової формули — економіка і влада повинні стати інструментами зростання добробуту, відтак свободи громадян, відновлення вільного розвитку культури, духовності самобутнього життя. Ми не мусимо мовчки визнавати владу грошей над життям нації, бо тільки життя має значення для кожного з нас.

Дурні проти особистостей

кого лідера заколисане ідеалізом і втечею від безконечної депресії українство ніколи не обере у владу, та й наш геній Іван Франко сьогодні теж не став би нардепом. Тому не політикам, особистостям громадського сектору доведеться лікувати мудрий український народ від історичної звички надто часто помилятися і переживати мазохізм чергової руїни.

Свого часу італійський історик та економіст Карло Чіполла сформулював п'ять законів, які поділяють будь-яке суспільство на чотири групи — розумників, простаків, бандитів і дурнів. На поверхні публічного життя завжди опиняються вчинки перших трьох градацій, але реально згубним для суспільства є домінування людей, одержимих дурністю. Перепрошую за це слово, адже більшість українців вважають себе розумниками. Виявляється, що дурнями народжуються незалежно від статусу, освіти та інтелекту. Дурнів Карло Чіполла виявив навіть серед Нобелівських лауреатів. Дурень — це людина, будь-які дії якої наносять шкоду іншій людині або групі людей і водночас не корисні чи навіть шкідливі для самого дурня. Укра-

їна може похвалитися тисячами високоосвічених і здібних людей, які можуть годинами розумно говорити про українські справи, але сукупний результат зусиль усього суспільства чомусь невтішний. Коли українство збирається на збори, охочих сказати мудре слово безліч. Немає терпіння пересічному українцеві дочекатися і, тим паче, домогтися результату, діяти дисципліновано, в команді. Ми точно не німці, але наш ідеал середньорифметична особистість українця з німцем чи прибалтом. А так — високоосвічене, працьовите населення за результатом скупої дії долає світовий рекорд із чисельності і впливовості класичних дурнів, бо бідні.

Вочевидь, деформації української ментальності і вже сучасні експерименти з будівництва бідного ліберального суспільства втворили в Україні прототип людської поведінки, наслідки якої відверто шкодять самому суспільству. Без розуміння цього феномену і винайдення способу лікування хвороби українського нещастя втрачають сенс розумні і добрі наміри збудувати багату і сильну державу для блага людності. Не секрет, що так звані успішні держави мають незмірно більший

відсоток натуральних дурнів, але ці держави багаті та успішні. Бо в них всюди домінують консолідовані й розумні особистості і реально діє порядок обмеження впливу дурнів на державу.

Чому ж Україна, яка має найвищий у світі коефіцієнт інтелектуальності на душу населення, переживає не кращі часи? Вочевидь, системний уклад нашого життя з певних причин не контролює розумна верства суспільства. Аналізувати цей неприємний факт доведеться, і тут немає нічого ганебного. Весь світ потерпає від глобальної технології виховання дурнів під впливом реклами та інформаційного хаосу. Я б сказав, що ключем до виживання в XXI столітті будь-якого суспільства є здатність розумних особистостей створювати закони “від дурня” і не дозволяти дурням домінувати.

Для українців важливо припинити самозахвалювання і чесно та без образ визнати правду — поганий результат для життя кожного з нас вперто свідчить про домінування над нами нерозумних людей. Щоб щасливо зажити в Україні, варто не давати собою керувати дурням, не бути дурнями, коли йдеться про вибір і під-

тримку тих, хто над нами. Бо дурні мають звичку сидіти на головах розумників, зводячи нанівець добрі зусилля для виживання всього суспільства. Все залежить від здатності недурної частини суспільства — розумників, простаків і бандитів перестати прикидатися дурнями заради спокою, грошей і влади. Це завжди погано закінчується. Українці в ті часи добре навчилися прикидатися дурнями і російськомовними, аби вижити, але надмірне захоплення цим завжди приводить до найбільшої шкоди — втрати свого призначення на землі й проживання тимчасово, неповторного, змарнованого життя. Припинити подурному прикидатися жертвами, зрусифікованими чи депресованими. Не бути в житті колодою на узбіччі, яка тихо гние, боячись розсердити древооточців, сподіваючись легше пережити важкі часи. Про цю колоду ще Тарас Шевченко писав, а ми думали, що то для давніх кріпаків-грецькоців. Ми навіть заздriamo деяким дурням із багатством, хоч розумна ціна багатства — це не тільки гроші, а міра вільного часу для себе. Розумні особистості повинні перемогти дурнів, особливо дурнів з грошима і правом сили. Існує правило мудрого життя — розумні люди повинні завжди перемагати у змаганнях за державу.

Післячорнобильські реалії

Василь БІЛИЦЬКИЙ,
голова Кам'янсько-Дніпровського районного відділення “Громадського руху” Запорізької області

Ми — атомні заложники прогресу. Вже в нас нема ні лісу, ні небес. Так і живем од стресу і до стресу, Абетку смерті маємо — АЕС.

Л. В. Костенко

Відомо, що за часів гегемонії — “доженемо й переженемо” — було передбачено спорудження на промисловому майданчику Чорнобиля восьми реакторів-мільйонників типу РБМК. Відтак на момент аварії 5-й і 6-й енергоблоки перебували на стадії завершального будівництва, 5-й мав 90-відсоткову готовність і планувався до здачі в експлуатацію наприкінці 1986 року. Не було меж хвастошам тодішніх керівників країни перед делегаціями “капіталістів”. Ще б пак — український атомний первісток із перспективою у вісім мільйонів! Між тим розсекречені й оприлюднені вже в нові часи документи всезнаючого КДБ СРСР засвідчують повну обізнаність секретаріату ЦК КПРС щодо серйозних проектних прорахунків у реакторі типу РБМК і вражаючу недосконалість цих реакторів із великою ймовірністю аварійних ситуацій. Проте всупереч правді й моральності, Академія наук СРСР, керована А. Александровим, вела шалену пропаганду РБМК на АЕС як об’єктів цілковито безпечних. Тож серед персоналу атомних станцій і склалося враження неможливості — в принципі — позаштатної ситуації на даних типах реакторів.

Чи не здається тобі, шановний читачу, що за останні три десятиліття всуціль заангажована риторика атомного лобі аж ніяк не змінилася, лиш стала значно агресивнішою. Без сумніву, владі відомо про кричущі недоліки й більш сучасних реакторів типу ВВЕР, що працюють нині на всіх наших атомних станціях, однак це з офіційних рупорів, як і в минулі 80-ті, ми чуємо тільки обнадійливу браваду. Про технологічну невідповідність ядерних реакторів нормам безпеки постійно наголошували й наголошують у своїх наукових працях всесвітньо визнані дослідники О. В. Яблоков, Є. Я. Симонов, В. І. Комаров, інші шановані науковці. Як стверджував у своїх працях державний інспектор з ядерної безпеки колишнього СРСР Євген Якович Симонов: “З кожного енергоблоку через вентиляційні труби і “щілини” в системах локалізації постійно викидається криптон—85, інші радіонукліди та аерозолі, а з систем зливу дебалансних вод скидається в ґрунтові води радіоактивний тритій, які на сьогодні не можуть затримуватися фільтрами очистки жодної АЕС”. І далі: “На діючих енергоблоках АЕС з ядерними реакторами ВВЕР уже самими проектами передбачені катастрофи”.

Майже те ж саме повторював член-кореспондент АН В. А. Сидоренко: “За рік роботи реактора утворюється тритію активності в сотні тисяч кюрі (залежно від потужності та режиму експлуатації реактора). Як хімічний аналог водню, він не затримується в системах спецводоочистки і безперешкодно потрапляє з дебалансними водами в навколишнє середовище”. Про невизначеність до кінця впливу малих доз радіації на живі організми та їх непередбачувані наслідки також постійно наголошував вида-

Передтравневі дні 1986 року навіки закарбувалися в пам’яті не тільки персоналу злощасної АЕС і мешканцям міста-супутника Прип’ять, не лишень українським та білоруським поліщукам, а й усій країні майже не зрозумілою і водночас сумною звісткою. Йдеться про катастрофу, як з’ясувалося дещо пізніше, планетарного масштабу на Чорнобильській атомній станції.

ний біолог світового масштабу академік АН України А. М. Гродзинський. Лише додаю, що за свідченнями провідних міжнародних вчених радіонукліди неприродного походження, тобто синтезовані в ядерному реакторі й особливо тритій, вже давно заповнили природне середовище практично на усій поверхні земної кулі.

Аварія на ЧАЕС, що символічно носила ім’я “живішого за всіх живих”, показала всю вразливість і згубність нестримної ядерної експансії в її “мирних” одежах, нав’язаної суспільству військово-атомним і промисловим комплексом. Вочевидь, тодішнім партноменклатурним бонзам було що приховувати від людства. Адже тільки з часом стало відомо, що за масштабами радіоактивних викидів у навколишнє середовище Чорнобиль — це як мінімум у 100 разів більше забруднення, ніж ядерне бомбардування японських міст Хіросіма і Нагасакі у серпні 1945 року. Радіоактивні осадки після Чорнобиля вразили майже три мільярди людей. У багатьох європейських країнах дуже значні території були забруднені радіоактивними нуклідами. Вперше у своєму цивілізаційному розвитку людство опинилося перед загрозою самознищення не під час військового протистояння, а в результаті зіткнення з нібито абсолютно “мирним атомом”. За словами М. Горбачова, Чорнобиль обійшовся СРСР у 24 млрд доларів США. Хоча при прискіпливіших підрахунках спеціалісти називають дещо іншу суму — 358 млрд \$, що, певно, доклалося до фінансового краху СРСР.

“Наслідки Чорнобильського техногенного катаклізму, — заявив нещодавно в одному із інтерв’ю теперішній гендиректор ДСП “Чорнобильська АЕС” І. І. Граматкін, — ми долатимемо ще не одну сотню років”. Додаю, що за твердженнями фахівців, розібрати і дістати необхідно буде сотні тисяч тонн високо-радіоактивного сміття, залізобетонних конструкцій, трубопроводів, так звану “слонову ногу”, іншого технологічного обладнання зі вмістом плутонію та урану-235, період напіврозпаду яких становить більше 2,5 тисяч років. Але головне при цьому, що донині відсутні технічні розробки заходів щодо вилучення вмісту 4-го енергоблоку, бо навіть закордонні роботи працювати там не можуть. Тому пафосне подання нам 36-тисячотонного конфайнменту (арки) над об’єктом “Укриття-2” зовсім не означає вирішення повного переліку дуже складних, надзвичайно трудомістких і вкрай затратних післячорнобильських проблем. Орієнтовна ціна такого “задоволення” сягає за 100 млрд доларів. Вдумайтесь, що ми залишаємо прийдешнім поколінням...

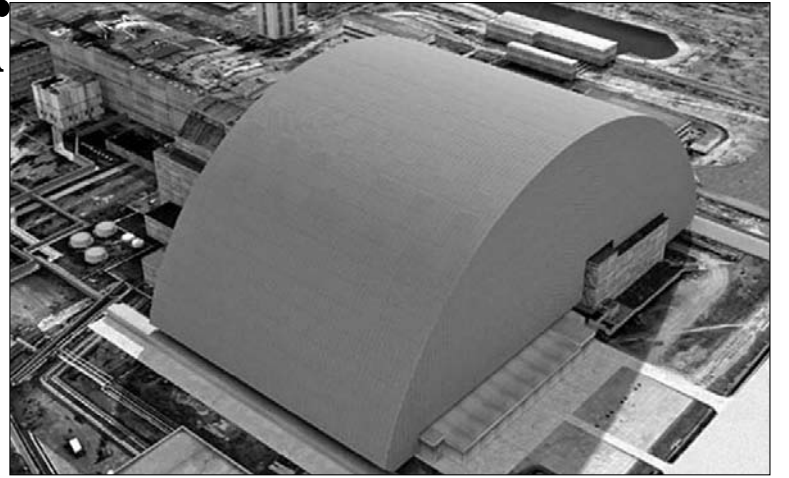
Проте наші навколоатомні чиновники й урядовці напрочуд швидко забули про сотні жертв, скалічені долі, про мертві міста і села, над якими, як писала Ліна Костенко “лелека... нікому діток не несе”. 50-тисячного міста Прип’ять ніби і не було. Тільки вражаюча людську свідомість мертва тиша та

“рудий чорнобильський ліс”... Вдало підмітив популярний режисер Алан де Алле: “У атома довге життя, у людей коротка пам’ять”. Дуже хочеться сподіватися, що після першого не в кого не виникне бажання називати наші міста Атомоград.

Варто відзначити, що Чорнобиль став найбільшою, проте не першою катастрофою подібного рівня, влаштованою людству не дружелюбним атомом. Світ уже знав про масштабні ядерні інциденти на АЕС Вюртенген 1972 року в Німеччині, Браун Фері 1975 року та Три-Майл-Айленд 1979 року в США, Таккаймура 1999 року в Японії, Пакша 2003 року в Угорщині, хоча найвразливіше запам’яталися моторошні відеосюжети зі зруйнованими вибухом реакторами на японській “Фукусімі Даїчі-1” 2011 року. У такий спосіб матінка-природа вже вкотре спонукає нас, недоумкуватих та безвідповідальних споживачів, замислитися про наслідки нашого ядерного “ренесансу” й попереджає про неминучість ще більшого лиха. З усього переліку так званих нештатних ситуацій тут наведені лише найпомітніші, яких просто неможливо було приховати. Інформацію про десятки й сотні аварій меншого рівня атомники разом із зацікавленими урядовими структурами та МАГАТЕ банально приховали і не вважали за потрібне доводити до відома громадян. А втім “ядерний реактор будь-якої конструкції, — як писав Юрій Щербак у відомій документальній повісті “Чорнобиль”, — експлуатований у будь-якій країні, є вибухонебезпечним об’єктом — атомною бомбою уповільненої дії. Бо бог не видає охоронних грамот на жоден ядерний реактор на Землі”.

Без сумніву, в пору високих комп’ютерних новацій і всесвітнього павутиння вже важко приховати технологічні недоробки та прорахунки. Тому світова атомна індустрія все більше зазнає нищівної поразки.

У цьому сенсі доцільніше говорити навіть не про жорсткі міжнародні норми і правила щодо ядерного синтезу, а про роками набутий досвід і ще більше усвідомлення суспільством тієї халепи, в яку нас втягли діячі атома. Як приклад: відразу після Чорнобиля Італія зупинила всі свої АЕС. Натомість протягом 8 років планує інвестувати 180 млрд євро у розвиток відновлювальних джерел енергії і до 2024 року довести рівень споживання її до більш ніж 24 %. Франція продовжила роботу двох реакторів, натомість зупинила одинадцять. Президент Франсуа Олланд пообіцяв скоротити частку ядерної енергії з сьогоднішніх 75 % до 50 % 2025 року, і французі доволі активно втілюють національну програму з альтернативної енергетики. Німеччина продовжила роботу шести, проте зупинила дев’ятнадцять, а до 2022 року заглушить усі свої реактори. До речі, в Німеччині частка відновлювальної енергії в загальному енергетичному балансі вже сьогодні складає більше 30 %, а 2020 року вона становитиме 38 %. Швейцарія запланувала до 2034 року вивести з експлуатації всі атомні реактори. Чин-

ний уряд Бельгії підтвердив, що до 2025 року на території країни всі АЕС поетапно зупинять. Нідерланди закривають свій єдиний реактор до 2033 року. Всі, окрім одного з шістнадцяти британських реакторів, виведуть з експлуатації до 2023 року. Загальні збори Народної партії Польщі підтримали резолюцію, якою вимагають від уряду відмовитися від планів спорудження атомної електростанції в країні. “Всі кошти, виділені на атомну енергетику, мають бути витрачені на розвиток джерел відновлювальної енергії”, — йдеться в резолюції. Цікаво, що в такій енергоємній країні як США до 2035 року частка відновлювальної енергетики сягне 31 %. Вперше за останні рік і два місяці з п’ятдесяти наявних в Японії атомних реакторів не залишилося жодного діючого. Останній працюючий — це четвертий енергоблок на АЕС “Оі” — зупиняють для 6-місячної профілактики. Нагадаю, що після аварії на АЕС “Фукусіма-1” в березні 2011 року вже за 12 місяців, у травні 2012-го, для проведення перевірок були заглушені всі 50 японських реакторів. Принагідно зазначу, що в Японії для об’єктивного інформування мешканців населених пунктів навколо атомних станцій діють три незалежні системи радіаційного контролю: державна, муніципальна і відомча (АЕС). У нашому випадку не діє, за великим рахунком, жодна з перелічених систем.

А між тим головотяпство згає, минає мода на нібито дармову атомну енергію, у світі перемагає здоровий глузд і розуміння, що “розвиток ядерної енергетики в будь-якій країні — це шлях до атомної зброї, який підвищує ризик ядерної війни” (Ю. Щербак).

Та все це там, у них, “за бугром”. У нас же все якраз навпаки. 2010 року Держкомітет з ядерного регулювання України (ДІЯРУ) разом із НАЕК “Енергоатом” потай від громадськості продовжив термін експлуатації першого та другого енергоблоків Рівненської АЕС (які на той час уже відпрацювали свій проектний 30-літній термін) на цілих 20 років відповідно до кінця 2030 та 2031 років. Термін експлуатації першого енергоблоку Південно-Української АЕС збіг у кінці 2012 року, про що і засвідчив керівник НАЕК пан Ю. Недашківський у журналі “Енергоатом України” (№ 2 за 2011 рік, стор. 4). Однак ДІЯРУ разом із НАЕК цілком свідомо і незаконно продовжували його експлуатацію майже до кінця 2013 року. З тим понадстрокову роботу цього реактора, звісно, “протягли” ще на 10 років, до 2023 року. І це при тому, що ріка Південний Буг, водою якої і охолоджується ПУАЕС, по течії нижче атомної станції практично знищена. Тепер Буг через брак води вже кілька місяців на рік не біжить до Чорного моря. Натомість солоня морська вода по руслу річки піднімається до самої АЕС. Як наслідок — щорічно один із трьох реак-

торів Південно-Української АЕС у весняно-літні місяці не працює, бо його просто нічим охолоджувати.

Але ж театр абсурду триває. У багатостраждальні будівельні конструкції третього та четвертого енергоблоків Хмельницької АЕС неодноразово хотіли “упхнути” російську начинку, таку, як і на всіх атомних станціях у країні, правда, дещо удосконалену. Та вона навіть теоретично не могла розміститися у збудованих ще за радянських часів корпусах. Нарешті Верховна Рада України поклала край цій безглуздій витівці, ухваливши відповідну Постанову. Однак декому з чиновників не терпиться добувати горезвісні енергоблоки. Як “альтернатива”, силоміць проштовхується маячна ідея укласти договір на добудову отих злощасних блоків із начебто незалежною чеською фірмою “Skoda JS a.s.”, хоча, як стверджують експерти, дані підприємством із 2004 року володіє російський холдинг “Об’єднанні машиностроительные заводи”, засновником якого є російський “Газпромбанк”. Відповідно, ніякої диверсифікації вітчизняної енергетики при цьому не відбудеться, бо обладнання те ж саме — ВВЕ-Рівське, тобто російське. Це тільки політико-технічний аспект проблеми, хоча не менш важливими є і природоохоронні питання. Через катастрофічну нестачу води в річці Горинь, у верхів’ї якої і розташована ХАЕС, будувати нові блоки, не руйнуючи при цьому всю екосистему Горині, просто неможливо.

Що ж у цей час відбувається на нашій рідній Запорізькій АЕС? 30-річний термін експлуатації першого і другого енергоблоків закінчується відповідно в кінці 2014 та на початку 2015 років. Але ж наші дотепні атомники продовжили їх незаконну роботу ще на цілий рік, як, до речі, зробили і на решті вітчизняних АЕС. І пояснюють це якимось не таким пуском енергоблоків у далекі 80-ті роки та нібито не дійсною, а віртуальною їх експлуатацією протягом першого року. Зрозуміло, 2011 року Президент НАЕК, так беззастережно висловлюючись у своєму відомчому журналі, не міг передбачити, що всього за кілька років йому доведеться “вішати локшину” всій країні щодо дати початку експлуатації енергоблоків аж через рік після їх фізичного пуску та під’єднання до загальної енергосистеми. Либонь, ці пані і дітей своїх реєструють за рік після народження, коли ті вже самостійно бігають і навіть щось зрозуміле говорять. Щонайменше дивно чути подібні нісенітничі від нібито солідних мужів. Потому, хоч і з запізненням на цілий рік, перший і другий енергоблоки ЗАЕС таки були припинені, щоби восени 2016 року увімкнути їм разом зелене світло ще на 10 років, а нам усім дати додатковий привід для зовсім небезпідставного хвилювання.

Далі буде.

Андрій БУДКЕВИЧ

Мова — це батьківщина

26 березня у місті над Дніпром сталася подія, яка була б безпрецедентною для будь-якої європейської країни, але не для України. Наступного дня в програмі ТСН каналу “1+1” показали сюжет про те, як продавчиня крамнички побила вдову загиблого героя Андрія Широкова. Напад був вчинений за... спілкування українською мовою. Поліцейські, які прибули на місце події, дійшли висновку, що це звичайна сварка двох жінок. Вони теж розмовляли московською мовою, бо так зручніше... Подібні випадки стали сумною закономірністю для міст і містечок Східної, Південної, та й почасти Центральної України. У числі 13 тижневика “Слово Просвіти” з першої шпальти український письменник і редактор Любов Голота запитує нас: “То чого чекаємо, браття-українці? Доки нам почнуть виривати наші язички?...”. Цю історію активно обговорювали у соціальних мережах люди, кого те, що сталося, насправді обурило. І все?..

Спробуймо розглянути не наслідки цієї недопустимої ситуації, а причини, котрі непрямо, але однозначно впливають на появу подібних випадків. Про місто над Дніпром за останні місяці з’явилася у ЗМІ чимало хвалебних публікацій, але не дуже об’єктивного, а трапляється і відверто неправдивого характеру.. Очільник цього мегаполіса демонструє “мовний патріотизм”, послуговується майже винятково мовою сусідньої держави, сесії міської ради проводять нею ж. Під час виборчих перегонів за посаду мера цього міста, пан Б. Філатов зробив “наукове” відкриття, сказавши: “...дніпропетровець — це ідентичність”. Яка?.. Ця ж кампанія місцевих виборів ознаменувалася і такою “цікавинкою” — у газетці, на сторінках якої агітували за пана Загіда Краснова (нині секретар міської ради Дніпра), мешканців міста намагалися налякати процесом

перейменування вулиць: мовляв, вийдете завтра на вулицю, а там табличка: вулиця імені Г. Гонгадзе або Героїв Крут. Такі витребеньки відверто антидержавного штибу не повинні закінчуватися нічим... Окрім того, З. Краснов зовсім не володіє державною мовою, не знає, чи й розуміє. Крокуючи вулицями Дніпра, якщо й почуєте українську, як правило, це від туристів чи приїжджих, не почуєте її і у крамницях, трамваях, маршрутках. Не в пошані вона в цьому місті. Як чувається українець, який спілкується рідною мовою посеред цього московського “язикового” моря, що затопило ледь не більше половини України? Окупованим, не інакше! А що з цього приводу говорять поважні вчені й мудрі люди?..

“Ми за довгі роки бездержавності звикли, що головний сенс націоналізму, національного життя — це оборонний аспект: боро-

нити своє; доводити, які ми добрі, а які наші сусіди погані. Я не заперечую цього оборонного аспекту, але він завжди вторинний. ...Справжні глибинні ресурси можна знайти тільки наступальним способом. Так би мовити, оборонний аспект приводить до Марусі Богуславки; до Мазепи він ніколи не приведе. Справжню силу завжди дає наступ, а не оборона. Отже — наша черга!”, — уривок з промови професора Валентина Мороза у Львові, ще у квітні 1996-го, чи ж був почутий...

Ми дозволили, щоб у нас внібито нашій державі вкрали мову. Та не тільки мову, у нас вкрали головну основу: “Україна — це держава для української нації. Ми повинні насамперед домогтись цієї формули. Доки цього немає — все, що ми будемо — збудоване на піску...” — ця аксіома теж належить професору Морозу.

Завдяки попереднім керівникам країни, та й теперішнім теж, постала Україна без української ідеї. Постала держава, як такий універсальний готель для всіх, у якому національні меншини вимагають для себе чи не більших прав (росіяни по всій Україні і угорці в Закарпатті), ніж представники титульної нації. А українці взагалі щось вимагають?! Оце і є одна з причин відірвання Криму Росією від тіла України, поява “днр” і “лнр”, інших шкідливих явищ. Україна сьогоднішня — то більше поняття територіальне, а не національне.

Знову підтримує Валентин

Мороз: “Ми не мусимо нічого відумувати, ми мусимо тільки відновити. Зберігся лист Рум’янцева, генерал-губернатора України до Катерини II, де він нарікає, як йому тяжко в Україні. Він каже, що ті люди (має на увазі українську еліту) вважають, що вони найкращі у світі, і що є у світі доброго — то тільки в них. Отже: ми мали ту расу людей, які вважали, що Україна найкраща. Це нормальний погляд нормального українця”.

Приходить година, коли слід припинити владі принижувати народ, припинити оту облуду і брехню, котру виливають на українців цебрами з екранів ТБ, відкинути пораженьські настрої і вічний песимізм, багато чого ще...

І про архіважливе. Якщо не буде організована могутня протидія не тільки збройної, а й інтелектуальної, інформаційної, духовної, — московському імпернацизму і імперській експансії економічного та релігійно-ідеологічного штибу (УПЦ МП) можемо втратити державу. Процес частково вже пішов. РФ ніколи не втихомириться, аж до повного знищення (або чергового поневолення) України. З їхнього боку за сприяння московських спецслужб будуть влаштовуватися всілякі диверсії, — на підприємствах, військових складах, шахтах тощо.

Панування тієї чи тієї мови на своїй території, вкрайній чи дарованій Богом — це свідчення успішного вирішення завдання самого життя, у певних кліматичних, географічних умовах, гармонійне поєднання з довкіллям спільноти людей однієї нації.

Коли починаєш спілкуватися не рідною мовою, а згодом і мислити, тоді проявляється у індивіда інакше, нове “Я”. Цебто, оте нове “Я” уже іноземець... У нього народжуються думки, судження,

теми, які ніколи б не з’явилися, якби мислив і говорив рідною мовою. Відбувається щось на кшталт перепрограмування та виходу якщо не на інший рівень свідомості, то на інакші точки зору. Так з’являються манкурти, діти їхні можуть скотитися і до яничарства.

Мовний патріотизм — то справа першорядної важливості. Земля, мова, традиція, національна спільнота — це ті категорії, які слід оберігати як зінцію ока. Відключення від енергетичного підживлення прадідівсько-батьківського поля, то тяжка духовна хвороба українців. Слушно зауважував Ніцше: “Ніколи не виживе той народ, який сприймає трактування своєї історії очима сусіда”.

У державі, де існує дві або більше офіційних мов, діють відповідно різні енергії. Така держава з часом може розпастися, незважаючи на те, що її в єдності тримають економічні вигоди. Агресор, нападник, окупант завжди приносить негативну енергетику. Якщо народ здобув незалежність, але продовжує спілкуватися мовою вчорашнього окупанта, то в духовному вимірі він від окупації не звільнився! Якщо ми будемо відмовуватися стосовно ворожих нападок, то інші народи сприйматимуть нас такими, якими нас представляють запеклі вороги.

Професор Олександр Боргардт у праці “Дві культури” дуже влучно підмітив: “Росіянин може й не бути спеціально расистом та ксенофобом. Може — зрідка — не бути навіть явним антисемітом. Але українофобом він є завжди та за будь-яких умов. Це — обов’язкова належність ментального комплексу”.

Треба сподіватися та, звичайно, працювати на користь української справи, тоді й збудуться слова Павла Тичини: “Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була, яка біда, яка чума косила, а сила знову розцвіла”.

Богдан ВИХАНСЬКИЙ,
учитель історії, пенсіонер, смт
Дубляни, Самбірщина

Маємо ще один ляпас

В сім’ях говорили мовою батька. Матері-польки навчали синів українських молитов, дочок — українських і польських, матері-українки — навпаки.

Але ось їду вже дорослим із Івано-Франківська (де навчався на історичному факультеті педінституту) і стаю свідком таких стосунків у сім’ї: мати-росіянка сидить із сином на передньому сидінні автобуса, а тато-українець із дочкою на другому і ведуть між собою “інтернаціональну розмову”: мати з дівчиною російською мовою, батько з дівчиною — українською. Плутанини жодної, бо щоденна ж практика! Отож без жодної паузи дочка і син переходять на мову батька і матері. І рідні люди, і водночас чужі по мові, по тому найсвятішому, що мало б їх єднати і цементувати. Батькові незручно (оглядаються на таку дивину люди), тому стишує голос, неохоче приєднується до розмови, а мати аж сяє, дзенить російським металічним акцентом, пишається результатом своєї “праці” в західному закутку України. Я штовхнув колегу: ну, як тобі? А той упівголоса: та це ще півбідди, як правило, в таких сім’ях панує лише російська мова (і то в українському морі!).

Дійшов висновку, що саме в таких сім’ях росіянки-матері ста-

ють найзапеклішими шовіністками, самі люто ненавидять українську мову і в своїх дітей викликають до неї огиду, яка не витримується упродовж усього життя. Люблячи так безмірно російську мову, чомусь не виходять за межі за одноплеменника Василя чи Петю, а мертвою хваткою хапають Ореста чи Ростика, бо знають, що за ними не пропадуть, будуть як за надійною стіною. І замість віддяки, усю силу своєї любові й ненависті спрямовують на те, щоб вибити з нього дух українства, увести в коло таких самих шовіністів, як і вона, методично і цілеспрямовано обезволюють його, змусити йти на поступки, довести до такого стану, що він стає шматком, об яку зручно витерти ноги. Лише такий стан українця, козака, приносить їм блаженство і супокій. Очевидно, з такої сім’ї і “героїня” з міста Дніпра.

Тому відповіді на заклик редактора часопису Любові Голоти (“Слово Просвіти”, ч. 3 за 2017 р.): “Захищатися чи наступати?” дуже просто: тільки наступати, бо “на захищалися” ми вже стільки, що далі нікуди. Понад 300 років “захисту” довели нас до прірви, в яку зіштовхнути може будь-хто, а кати нашого народу, у якого одна з найсамобутніших і наймелодійніших мов у світі, давно переко-

налися, що наш “захист” нічого не варт, бо він не системний, не масовий, не жорсткий, тому їм нічого не загрожує, хоч би що вони витворили з нашою мовою і як би над нею знущалися. Ми ж м’якотілі, нерішучі, занадто толерантні, боязкі, не хочемо зчинити галасу, боїмося когось образити. А наші супротивники — злі, рішучі, агресивні істоти, які прагнуть викликати скандал за будь-яку ціну, чим гучніший він буде, тим комфортніше вони почуватимуться. Як правило, це люди недалекі (впевнений, що “героїня” скандалу — продавчиня не прочитала за своє життя жодного морального трактату, не чула про Альбера Камю, в книжковій шафі в неї черепки замість книг тощо), заціклені на тому, що їх язик “вє-лікій і могучий”, і той, хто ним володіє, достойний слави і пошестей і баста. Не слід відкидати і того, що, можливо, походить вона з племені “перекинчиків”, які зреклися рідної мови і тому їх особливо бісить те, що є ще люди, які цього не зробили, не стали зрадниками. Відомо ж із правіків, що найстрашнішою істотою є саме такі людя.

Та не забуймо: щоб наступати, слід мати хоч якийсь тил за плечима. Коли 1954 року Олексія Іларіоновича Кириченка призначили Першим секретарем ЦК КПУ, то не було сказано ніким ані півслова, а все кийське начальство перейшло на українську

мову. Бо нею розмовляв “Перший”! Довго йому бути, щоправда, не дали: перевели на “підвищення” в Москов секретарем ЦК, але ж сам факт промовистий. Отож поки міністрами внутрішніх справ будуть такі люди, як Аваков, який вільно розмовляє українською мовою, а не залицяється російською, бо йому “так удобніше”, доти і поліцейські поводитимуться так само, як він, і не “бачитимуть” провини подібних продавчинь. Риба, даруйте за банальність, гниє з голови!

І останнє. Якби таке трапилося з росіяниною, приміром, у “націоналістичному” Львові (бо в ньому домінує українська мова, а це ж “контрреволюційний язик”, як твердив командир Тарашанського полку Василь Боженко, пам’ятаєте: “Разрешаю поставити “Наталку Полтавку” труппою Садовського перед бойціями, тільки не на контрреволюційним язике!”), то яке масове обурення було б в Україні, особливо південно-східній, а скільки галасу було б у “матушке Росції”, скільки крокодилячих сліз було б пролита там за гірку долю “соплеменників” у “бендеровской Україні”, не виключено, що і сам Путін пустих би слезю! А в нас — “тіш да благодать”: обізвались словечком, проковтнули ще одну образу... Спішімо в Європу, безвіз надворі, можливо, купимо собі там якусь цяцку, а може, й шворку. Що там мова!

Український Дон Кіхот з якостями президента

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

...У 1902—1904 роках, коли Михайло Грушевський закликав громадськість зібрати кошти на будівництво у Львові Академічного дому, Євген Чикаленко виділив 25 тисяч карбованців (величезну на той час суму грошей!) з умовою надання там кімнат студентам з інших міст. 7 грудня 1930 року вдячне українське студентство урочисто, у присутності митрополита Андрея Шептицького, встановило на стіні приміщення пам'ятну дошку з написом “На вічну пам'ять великому громадянину Євгену Чикаленку, засновнику цього Дому”. Тепер у цьому приміщенні гуртожиток студентів Академії друкарів. Таблички там уже немає... Добре, що львів'яни спромоглися увічнити пам'ять благодійника і патріота, назвавши його іменем вулицю у своєму місті. Питання увічнення великого патріота України, невтомного громадського діяча, видавця, мецената кінця XIX—початку XX століття постало і в місті над Ігулою, де він навчався у тодішньому елітарному реальному земському училищі. 2015-го з'явилася, нарешті, вулиця та відкрито Музей Євгена Чикаленка у Кропивницькому.

А що ж столиця, в якій жив найширший меценат України? **Немає в Києві ні музею, ні пам'ятника, ні вулиці, ні меморіальної дошки на честь Євгена Чикаленка** (зберігся лише будинок на Саксаганського, 91, де він мешкав певний час, та ще будинок на розі вулиць Ярославів Вал та вул. М. Лисенка, де була редакція газети “Рада”). Хто ж такий Євген Чикаленко і чому київська громада не хоче (?) чи не може (!) добути історичної справедливості щодо увічнення його пам'яті в столиці України.

Євген Харламович Чикаленко народився і виріс у Перешорах колишньої Херсонської губернії, але всю свою громадсько-політичну діяльність провів у Києві. Всі кошти, які відкладав роками на майбутній посяг несподівано померлої дочки, вирушив передавати на громадські цілі, і таким чином вшанувати пам'ять дівчини. Довго не роздумуючи, Чикаленко починає фінансувати журнал “Київська старовина”, виплачуючи гонорари Борису Грінченку (автору чотиритомного “Словаря української мови”), Дмитру Яворницькому (досліднику історії козацтва), пись-

Євген Чикаленко — яскравий представник вітчизняної еліти, яка, попри утиски самодержавно-поліцейської влади, намагалася зберегти національну традицію, показати світові самобутність українців, донести до майбутніх поколінь історичну пам'ять, прислужитися розвитку мови й культури. Щоденна праця, спрямована на консолідацію українства, стала сенсом життя видавця-мецената і його родини.

менникам Михайлу Коцюбинському, Володимирі Винниченку та іншим. При цьому видає кілька власних книг, перераховує великі кошти на функціонування у Львові Наукового товариства ім. Т. Шевченка, де працювали Іван Франко, Михайло Грушевський із братом Олександром, Микола Вороний, інші діячі національного руху в Західній Україні. Далі Євген Чикаленко здійснює свій найголовніший намір — видання власної газети. Вона, за визначенням самого засновника, мала стати “єдиним щоденним часописом в Україні, який би будив національну свідомість українців”. “Я не раз казав, що коли не матимемо своєї преси, школи, або хоча б такого геніального брехуна, як Сенкевич, щоб розбудив у широких колах національну свідомість, то станемо провансальцями”, — писав Євген Харламович у своїх “Спогадах”. (Ця фраза Є. Чикаленка, актуальна, як ніколи, і сьогодні, потребує деякого пояснення. Генрих Сенкевич — польський романіст, який у своєму творі “Огнем і мечем” — про Хмельничину — задля “скріплення польських сердець” нерідко відходить від історичної правди. Провансальці — мешканці південної Франції, маючи свою окрему мову й культуру, розчинилися у французькому морі, втративши не тільки територію, а й етнос.) Видання “Ради” належить до вікомних справ Євгена Чикаленка. Була вона не легкою і не простою, вимагала від фундаторів глибокої ідейності, жертвності, витримки, терпіння та переконаності у важливості розпочатого. Газети “Рада” Чикаленко віддав всім із половиною років (1906—1914) неспокойного життя, які можна назвати зразком самовідданого служіння свідомого українця справі історичного значення. Адже йому доводилося щороку витратити на газету не лише величезні кошти, а й вирішувати безліч проблем: від запрошення до співробітництва відомих письменників і публіцистів до захисту прав і свобод публікацій. Газета висвітлювала всі найпомітніші факти українського культурно-національного життя.

Чикаленко вважав, що газета стала прапором українського національного руху, а для нього самого — питання національної честі. Видання газети припинилося у зв'язку з початком I Світової війни і переслідування російською владою самого видавця. “Зі смертю газети настала і моя духовна смерть, — писав Чикаленко Володимирі Винниченку. — Як український Дон Кіхот, я помру. Заховаюсь у селі, вернусь у запеклого сільського хазяїна...”. Але так він тільки казав для самозаспокоєння. “Якщо не я, то хто”? Цей афоризм Чикаленка став крилатим серед свідомої інтелігенції України, яку протягом багатьох років і виростила та виховала Чикаленкова “Рада”. У селі Євген написав брошуру на тему сільського господарства, яке він знав досконало, українською мовою, кілька років бився, щоб її видати та розповсюдити серед українського селянства. Варто було написати російською — і не було б жодних проблем. Для бунтарської бурхливої натури Євгена Чикаленка події бурхливого 1917 року стали рідною стихією. Шойно дізнавшись про повалення царського трону у Петрограді, Євген передав правління господарством своєму економому і поїхав до Києва. Там уже на повну силу діяли його колишні однопартійці з ТУПу. Вони скликали збори українських організацій і політичних партій Києва, які ухвалили сформувати Українську Центральну Раду. Її друкованим органом стала газета “Нова рада”, що постала на основі колишньої Чикаленківської “Ради”. З перших чисел у її випуску брали участь Михайло Грушевський, Сергій Єфремов, Євген Чикаленко, інші велети української журналістики. Вже у першому числі газети Грушевський виступив зі статтю “Велика хвиля”, у якій викрив марність спроб налагодити взаємовідносини Тимчасового російського уряду і України. В інших публікаціях була думка про необхідність об'єднання всіх українських сил і розбудови сильної, багатой і незалежної України. Відразу ж виникли ідеї розходження з проросійськими виданнями на кшталт “Киевлянина” та йому подібними. А невдовзі спалахнули суперечки з Володимиром Винниченком, який стояв на соціалістичних позиціях і переконував у необхідності співпраці з російським урядом. **Апогеєм суперечок була пропозиція українських патріотів обрати Євгена Чикаленка головою Центральної Ради.** Зваживши складність стосунків членів ЦР, щирий патріот навідріз відмовився від високої посади на користь Грушевського і, поспішивши на хворобу, повернувся у своє село. Жити без творчості ця людина, хлібороб від природи, вже не могла. Вечорами, звільнившись від господарських справ, Євген Харламович сів за письмовий стіл. З-під його пера за короткий час вийшла книжка “Розмова про мову”. **У ній автор доводить необхідність запровадження рідної мови в освіті, пресі, науці, у державних та інших установах. Він твердо знав — без рідної мови незалежну українську державу не створити!**

Несподівано отримує телеграму — 29 квітня 1918 року у Києві збирається Хліборобський Конгрес, дуже бажана присутність на ньому Євгена Чикаленка. Він відкладає всі справи і мчить у Київ. Тут дізнається про створення зі старшин Українського війська та Вільного козацтва Української Народної Громади, яка ставила за мету відсторонити від влади неспроможну до активних самостійних без Москви дій Центральну Раду. Новий уряд передбачалося створити у формі диктатури, з твердою владою, без народного представництва, принаймні на перший час. За найкращу форму влади визнано гетьманат. **Кандидатами на гетьмана називали різних осіб, насамперед Чикаленка.** Євген Харламович попросив подумати три дні, перш ніж зго-

“Євген Чикаленко”. Пастель Марини Соченко, 2016 р.

дитися. За цей час він бесідував із провідними діячами майбутнього уряду, але спільної мови не знайшов. **Бо він чи не єдиний вважав, що будувати державу треба на середньому земельному власникові(!)** (у розумінні більшовиків-ленінців — куркулі), бо “голова — елемент непевний і не підтримає владу в тяжку годину, як не підтримала у боротьбі з більшовиками” (прошарок “пролетаріату” в Україні за серйозну політичну силу ніхто не вважав — його вплив на суспільство у ті часи був незначним). Сьогодні знаємо, як чим мудрим і далекоглядним був цей освічений селянин-патріот своєї землі. І Чикаленко категорично відмовляється від посади Гетьмана, ним, як відомо, на Конгресі обрали генерала Павла Скоропадського — прихильника московської орієнтації. Що з того вийшло у майбутньому — добре знаємо... З приходом радянської влади життя “контрреволюційного елемента-куркуля” у країні соціалізму стало неможливим. У січні 1919-го Євген Харламович виїхав до Галичини, де згодом його інтернували поляки. З 1920-го жив у Австрії, у великій бідності, із загостреною хворобою шлунка. Нью-Йоркська українськомовна газета “Свобода” оголошувала збір коштів на його лікування. З 1928 року проживав у Чехії, працював в Українській господарській академії. Раптово помер 20 червня 1929 року в чеському місті Подебрадах, після звісток про загибель від рук НКВД свого сина Петра, що залишився працювати в окупованій московськими більшовиками Україні та про арешт Сергія Єфремова... Євген Чикаленко заповів спалити його тіло у крематорії, а прах розвіяти у рідному селі Перешорах... Виконати волю покійного у СРСР не дозволили... Як не дозволяють “любителям русского міра” на кшталт одіозного Вадіма Рабіновича і тепер, уже в нібито незалежній українській державі, вшанувати пам'ять Великого патріота України перейменуванням вулиці Льва Толстого у центрі нашої столиці, де Толстой ніколи і не був, але де жив і віддавав усі свої сили й знання рідній Україні Євген Чикаленко! Чому ж ми, українці, так важко долаємо національний розбрат, егоїзм, комплекс “малоросійської” меншовартості, лінії політичного, культурно-історичного, конфесійного та соціального розмежування? **Чи не помилявся Володимир Винниченко, коли писав у листі до Євгена Чикаленка: “Я вірю, що колись доведеться вибирати вулицю для пам'ятника Вам”? Чи воскресне пам'ять нащадків?**

P. S. Просвітницький Центр національного відродження ім. Євгена Чикаленка просить підтримати проект щодо перейменування вул. Льва Толстого на вул. Євгена Чикаленка за посиланням: projects.kievcity.gov.ua (від 1 березня 2017 року) за перейменування можна проголосувати по інтернету на сайті Київської держадміністрації projects.kiev-city.gov.ua до 1 травня. Поспішайте...

Пам'ятник Юрію Горлісу-Горському встановлено у Розумівці

Світлана ОРЕЛ,
Кропивницький

Легендарну книгу Юрія Горліса-Горського “Холодний яр” можна назвати енциклопедією національно-визвольної боротьби початку XX століття. Багатьом, задуреним комуністичною пропагандою, вона відкривала очі на справжнє становище української нації, давала імпульс до пробудження національного чуття, продовження боротьби.

Письменник і воїн Юрій Горліс-Горський неодноразово бував у наших краях, вів боротьбу, зустрічався з побратимами. Бував він зокрема і у селі Розумівці, яке у 20-х роках минулого століття чинило відчутний спротив більшовицькій навалі. Саме тут відбувся останній нерівний бій отамана Чорного Ворона (Миколи Скляра) та його трьохсот побратимів із двома тисячами будьонівців. 29—30 квітня у Холодному Яру відзначатимуть 100-ліття Вільного козацтва. Вшанування вояцької звитяги цьогоріч розпочнеться з відкриття пам'ятника Юрію Горлісу-Горському в селі Розумівка Олександрівського району Кіровоградської області.

Стелу у формі вікомної книги створив скульптор Віктор Френчок, а втілює його та активістів-патріотів задум допоміг благодійний фонд депутата ВРУ Стані-

слава Березкіна “Добротвір” та фермер із Розумівки Володимир Шепелюк.

— Пам'ятник встановлено саме на місці останнього бою отамана Чорного Ворона, — розповів історик Іван Петренко. — 1942 року Юрій повернувся у Розумівку, організував громаду села, яка провела поминки та вшанувала холодноярців.

Сільський голова Розумівки Микола Христенко вважає, що це місце має бути внесене до туристичного маршруту “Шляхами української революції 1917—1921 років”, який нині розробляють.

Ліхтарики

О ні, не сплять мої думки дозорні,
А міст наводять в рідну долину,
Бо там брати і сестри неоторні,
Бо там і тут подвижники соборні —
В історії гарячій на кону.

І я не гаю часу у знесиллі, —
Вступаю з ними поряд у борню.
Вони мені такі родинно-милі,
Бо на одній ми нерозлучній хвилі,
Бо на одній ми лінії вогню.

Прийдешнього салюти привітальні
Ми перші розпізнали з висоти.
І я на мості, на відтинку дальнім,
Запалюю ліхтарики сигнальні,
Щоб інші теж могли по ньому йти...

Соборні присвяти жінкам-волонтеркам

1. Схід

Ніні Салієнко з Дніпра

Вогню пунктири угорі,
І бій, і біль... Душа — без тіла.
Пливе вже кача й по Дніпрі,
Бо Тиса у журбі зміліла.

Герої не вмирають, ні,
І сльози гріють свіжі труни.
Із ангелами у вишині
Мої земні співзвучні струни.

Не плачу, адже бачу я,
Як Жінка крізь буття багряне
(Вікторія — її ім'я)
Несе вінок, який не в'яне...

2. Проліски

Світлані Кравченко з Бахмута

В кошулі¹ білій шлях і ясени,
Глибінь небес
сніжинок сплячих повна.
Прямуємо крізь зиму до весни —
І публіка в маршрутці маломовна.
Русявий хлопчик хукає на скло
І ловить простір спраглими очима.
І тінь весни лягає на живло,
Хоча вона далека і незрима.
Але — зі мною. Сум і холод шез.
Та іншим шлях —

це крах, це страх, завії...

І я усім, хто в сумніві, хто змерз,
Дарую перші проліски надії.

3. Світло

Вікторії Бак з Бахмута

Сніг засвітився сам од себе,
Завмер у позі споглядання.
Ніщо його вже не розсердить,
Хіба пливка відлига рання.
Хіба що звивисті потоки,
Які розмиють снігу велич:
З узгір'їв бігтимуть — допоки
Не зазоріє сонна далеч.

Наразі — мрич², при владі — грудень...
Кажу собі: забудь спокуси!
І ніч, і студінь пре зівсюди,
Але і ти світитись мусиш.

4. Готовність

*Надії та Геннадію Устиновим
з Бахмута*

Весна... Йде дощ за виднокруг,
І краплі падають з галузки...
Нараз дзвінок: загинув друг —
І спокій мій розбився у друзки.

Він впав у битві, що кипить.
І ти впадеш — се річ козацька.
Готовий будь — і чорна мить
Не перетне твій шлях зненацька.

Хай посполиті навманя
Живуть — і ждуть на мир в негоду.
А ти щодня сідлай коня
І будь готовий до походу.

Петро ШКРАБ'ЮК. Вогні сигнальні

5. Пришестя муз

*Анастасії і Христині Лацьоновим
з Бахмута*

Так несподівано прийдуть,
Тебе знайдуть в селі чи в місті —
І вкажуть небуденну путь,
Натхненну мову поведуть
про суть і долі променисті.

Вони не знають перепон,
Для них озон — діла епічні.
Такий солодкий їх полон!
Вони ведуть тебе на трон,
з якого видно далі вічні.

І знов раптово одійдуть,
І ти відхід сей не осудиш.
А навстріч їм підеш в майбутть,
Бо ними вивірену путь
ти і в пустелі не загубиш...

6. Смерк

Емілії Фроловій з Костянтинівки

Самотність — заходу мотив:
Без сонця путь, без сліз — могили...
І вікна смерк озолотив,
аби вони йому світили.

Аби не зостався сам,
Вогнів розвішує намисто.
І навіть зорі в небесах
він відкриває урочисто.

Втікають тіні у корчі,
І мрії будяться дрімотні...
Смерк віру подає свічі,
що і вночі ми не самотні.

Місто левів

Гривасті леви кам'яні
самотньо
стережуть це місто.

Одні
схилились на щити,
а інші
сперлися на лапи.

Так мало їх, що вже й нема
з ким перемовитись словечком.
Однак буває, що і їм
компанію складають люди.
Зрадівши,

леви кам'яні
тягар століть
немов скидають
та обіймають городян,
які перетворились
в левів.

Невдовзі цей гарячий мир
Остудять хвилі поворотні —
І люди знов стають людьми,
А леви знов стають
самотні.

Крадії

Вкрали все:
нашу територію,
нашу назву,
наших геніїв,
нашу Церкву,
нашу історію,
нашу майбутність...

Вкрали все,
що лиш можна.
Виявилось:
вони обікрали не нас, а
самі себе.
І zostались голими.

Тільки по цьому їх ще
розрізняють.

Про Йова

У Йова забрав Бог усе:
маєтки, родину і друзів.

Натомість одіжду віддав
з гноячок кривавих і струпів.
Йов Бога за це

не прокляв,
смирненно зніс випробування —
і Бог Йову щедро віддячив.

Йову у вічі дивлюсь —
а з них прозирає

Україна...

Очищення

Дощі змивають з України
кров.

Тому ідуть,
ідуть,
ідуть...

Але дійти
ніж
не можуть.

x x x

І знову траур, знову біль:
Ховають батька нестарого,
Улюбленця гучних весіль —
І враз упав... А як без нього?

Таке ось наше життє...
Ідем прощатись поодиночі...
Що вдієш: і життя мое
Давно тремтить на волосинці.

Та довіряюся Отцю,
Бо знаю, певен: Він із нами.
Тоненьку волосинку цю
Ясними скріплюю ділами.

Є час печалі та забав,
І час трудитися безпечно.
Це гріх — цуратись гідних справ,
А їх я маю безкінечно...

Гостини

В цій хаті — ні одної книги.
В кімнаті — жодної ікони.
Лише обмови та інтриги,
Лише нудьга і дух мамони.

Нашо мені такі гостини?
І повернувся я додому —
І ще ясніш засяли в ньому
І книги, і небес картини,
І дух співав у високості...

Як добре, що ходив я в гості!

Злагода

Поезія не має віку,
Вона як світ — стара і юна.
Не любить посліху і крику
І словоблудства на трибунах,
І тих, хто черствий та підхлібний,
І до чужих даєнь охочий...

Вона — від Бога дар осібний,
Луна віків і чар пророчий.

Досягни життєвого піку,
Знайшов незрадну панацею.
Поезія не знає віку —
І я крокую в ногу з нею...

x x x

Нема ще дня — є світло Благодаті,
Бо от ледь-ледь видніє за вікном,
І ти чуєш між явою-сном,
І тиша заворожена в кімнаті.

І те, що вчора під замком було,
Ніяк твоїм зусиллям не корилося,
Сьогодні враз і без ключа відкрилось,
Заграло, задзвеніло, заіскрилось,
Як в залі оповісницьке табло.

Це сам Господь у передранній тиші,
Коли нема ще слів і суєти,
Прийшов, аби тобі допомогти,
Відкрив тобі ясні джерела вишні.
Ти в Нього є довірником лишень,
З Його веління до людей говориш,
З Його проміння власне сонце твориш,
Щоб ще ясніше правив Божий день.

x x x

У світланій тиші
шерехи мігли...
То двірники
вимітають
рештки ночі.

Маркіян Шашкевич у соборі Святого Юра на свято Покрови 1836 року

Недільні дзвони... Кличе всіх Покрова,
Звільняє душі від гріховних пут.
Молінням повна церква світанкова,
А рідна мова не слугує тут.

Дяк не відводить погляду від книжки,
Шукає в ній старослов'янську в'язь.
Парафіяни просять долі тишком,
А перед ними Маркіян — мов князь.

Поет вступив до храму без гордині.
У сутині — свічки, іконостас...
Він проповідь до вірних скаже нині
По-українськи — і звеличить нас.

І вознеслась до неба мова гожа —
Аж посвітлів здивований собор.
І на людей дивилась Мати Божа,
Здіймаючи над ними омофор.

І Дух Святий ширяв над отчим Львовом
Та припадав до наддніпрянських нив...
Поет сказав — і Бог почув це слово
І на усі віки благословив.

Два вірші для малих школярів

Підбирали ми слова

Підбирали ми слова
(днина це була чудова):
Мурава — моріг, трава;
Ліс — це пуша, бір, діброва,
А лісок — байрак і гай,
Стежка — плай... Брати — то браття.
А фонтан — то водограй,
Ватра — вогнище, багаття...

Книжку тато взяв таку.
Нині ми вивчали знову
І співучу, і лунку
Українську рідну мову.

Найкраще слово

Є без ліку гарних слів,
Що народ нам заповів.
Ці слова: любов, добро,
Мама, тато, степ, Дніпро,
Школа, пісня, дзвін, ручай,
Світ, земля, Карпати, край...

Є без ліку гарних слів,
Що Господь наш заповів:
Сонце, жайвір, юна зміна,
А найкраще — Україна.

¹ Кошуля (діал.) — сорочка.

² Мрич (діал.) — мряка, туман, імла.

Володимир Рутківському — 80!

Пригодницько-історичну прозу Володимира Рутківського дуже слушно Іван Андрусак називає “хлопча-чою” насолодою, а його читання-переживання порівнює з емоціями, які викликають твори Жуля Верна. Образи відважних козаків та українських князів, мужів, богатирів, які беруть участь у національній боротьбі; осмислення історичних подій, потрагування ключових суспільних проблем з чоловічої точки зору і досвіду; битва як один із головних предметів зображення надають творам Володимира Рутківського маскулітного характеру. Однак на рецептивному рівні текст, де панують маскулітні маркери та концепти, чудово відчитується і читачами-хлопчиками, і читачами-дівчатками. В цьому універсальність жанру історичної пригодницької прози. У творчому доробку письменника є й твори, які можна назвати “дівчачими” — “Ганнуся”, “Ганнуся. У гості до Лісовика”. Легкі й читабельні повісті розповідають про пригоди непосидючої дівчинки та її друзів під час літніх канікул.

Особливою у контексті пізнання письменника та його творчості є автобіографічна повість “Потерчата”. У сповіді Рутківський поринає у свої дитячі переживання, відверто виписує емоції та деталі. Глибина образу розкривається завдяки епізодам, де дитяча наївність, ширість і безпосередність у ставленні до себе і до навколишнього просто вражають. Довоєнне дитинство було щасливим: із татом, із мамою, а потім — голод, холод, страх, беззахисність, самотність.

“Дитяча сповідь для дорослих, які так нічого й не навчилися”, — таке жанрове означення твору дав Володимир Рутківський. Тут паралельно розгорнуто два бачення світу: дитяче і доросле. Зворушлива дитяча оповідь про їжачка, бабусині пірижечки, домашній затишок, тепло песика (якому автор присвятив цю книжку) переплітається із самоосмисленням та роздумами про людей, їхнє ставлення один до одного, буття. Проймає жаль і біль за долю хлопчика. Драматизм підсилюється натуралістичним показом дитячих страждань і “неромантизованої” навколишньої дійсності. “Потерчата” — це роздуми про дитинство у страшному світі, який дорослі перетворили на війну; про людство, проблеми самознищення. Невипадково твір складається з окре-

Володимир Рутківський — знакова постать у сучасній літературі для дітей та юнацтва. Його тетралогія “Джури” (“Джури козака Швайки”, “Джури-характерники”, “Джури і підводний човен”, “Джури і Кудлатик”), дилогія “Сині води” (“Князь бродників”, “Стріли впритул”), повість “Сторожова застава” заповнюють нішу історико-пригодницької прози, у новому ракурсі відкривають юним читачам українську історію та національних героїв. Автор висвітлює ті сторінки, які замовчувались або подавались спотворено; показує, що маємо не лише поразки, а й перемоги. Динамічні сюжети й розповіді про особливі події, використання історичних та фольклорних джерел, переплетення реального, вигаданого, казкового, містичного часу/простору, центрування колоритних історичних постатей, виписування дитячих характерів та глибокі психологічні портрети — далеко не весь перелік рис стилю, які роблять письмо Володимира Рутківського особливим і впізнаваним, а твори — читабельними і популярними у різновікових колах читачів.

мих розділів, які є епізодами-кадрами зі стрічки життя автора.

У творчості Володимира Рутківського кожен знайде для себе цікаві тексти, близький емоційний досвід, зможе насолодитися справжнім мистецтвом художньо-естетичного письма.

Тетяна КАЧАК,
кандидат філологічних наук,
доцент,
м. Івано-Франківськ

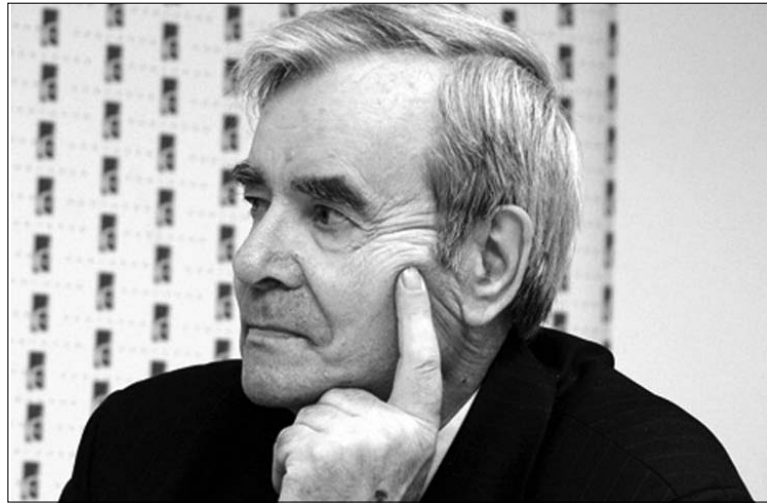
Високохудожня та стилістично вправна, пізнавальна і змістовна, цікава й весела, зворушлива та шира, захоплива й імпульсивна, відверта й органічна, добра, мудра — такою є творчість ВЕЛИКОГО українського дитячого письменника Володимира Рутківського.

Його повісті й романи для дітей та юнацтва, і новітні, і написані ще в підрядянській Україні, дуже популярні серед юних читачів. Вони — поза часом! І це не випадково: у кожній історії, що її оповідає автор, діти знаходять відповіді на актуальні для них питання “душевного виміру”, що їх хвилюють сьогодні й зараз, пізнають складний і неповторний світ, історію свого народу, пізнають себе і своїх друзів.

Володимир Рутківський — цікавий співрозмовник: він не повчає дитину, а проживає разом із нею кожну мить, кожен епізод зі своїх книг, що розказані жваво і яскраво, з дивовижною емоційною зарядженістю та душевною теплою.

Так, у повісті “Ганнуся” на тлі

пригодницького сюжету з чималою кількістю несподіванок, подорожей, кумедних ситуацій автор розгортає перед читачем історію дев’ятирічної дівчинки, зосереджуючись не на подієвому плінні оповіді, а на емоційній і чуттєвій сфері персонажів. Ганнуся буквально вривається в текст шквалом емоцій, особливим чином виявляє себе у процесі дитячої гри: під час подорожі на пароплаві пропонує Костеві погратися у вірші, і ця гра демонструє емоційну природу дівчинки, її оригінальне відчуття світу, відбиває динаміку її почуттів. Спілкування з Ганнусею у Воронівці духовно збагачує Костя. Він іншими очима став дивитися на річку і ліс, сільський сад, який насаджував зі своїми однокурсниками в дитинстві. Та лейтмотивом повісті є любов до Батьківщини. Для автора твору немає нічого кращого на цьому світі, ніж рідне село. Матір Ганнусі пише репортаж про життя українців на Далекому Сході і не перестає дивуватися, що вони живуть з Україною в серці усе своє життя. Лист спонукає дітей до вельми шляхетної справи: зварити варення й відправити дітям Далекого Сходу, аби вони відчули любов і піклування про себе співвітчизників. В. Рутківський заперечує моралізаторство й відкритий дидактизм у спілкуванні дорослого й дитини, як це практикували представники соцреалістичної літератури, пропонуючи як альтернативу товариські взаємини, щире дружбу, порозуміння й підтримку.

У повісті “Потерчата” автобіографічний компонент чітко означений стильовою палітрою, типом моральних колізій, авторським прагненням виразити власне ставлення до світу, намаганням жити за критеріями предковично усталеного добра.

І хоча у творі часто зачіпаються доволі непрості філософські проблеми (ідеологічний спротив, смерть, страх, сенс життя тощо), рецептивна практика все ж переконливо свідчить про доступність тексту підлітково-юнацькій аудиторії.

Загальна тональність твору похмура, оскільки він відкриває читачеві трагічні сторінки історії українського народу, передає суспільну атмосферу середини ХХ століття. У новелістичних замальовках, з яких складається повість, оминається фактографічне зображення подій; це, швидше, письменницькі враження від пережитого, зафіксовані тим чи тим епізодом дитинства. Герою “Потерчат” довелося пізнати чимало лиха за період війни: голод, окупація, втрата домівки, життя без батька, конфлікт матері й діда, страх смерті тощо. Семантичний та образний коди твору відзеркалюють віру в життєвість, оптимізм автора. Вони — в кумедному їжачкові з райськими яблучками на голках, київських помадках, смак яких зберігся на все життя, горняткові каші із запашною шкуринкою, грудочці цукру, подарованій вартовим німцем під час окупації, ковзанці на подвір’ї, на якій під час війни босими каталися перед шкільними заняттями, кумедному песи-

кові, що до часу охороняв сон дитини, батькові хлопця, який, немов казковий пастушок з різдвяної листівки, повернувся врешті-решт до своєї родини.

Елементи вітаїстичного світобачення яскраво підтверджує епізод з життя вже дорослого наратора, коли він потрапив на операційний стіл. У системі координат твору цей епізод є камертонним, оскільки на рефлексивному рівні відтворює душевно-емоційний стан письменника. Проживши довге життя, нехрещений головний герой (він же автор твору) під час наркозу потрапляє ні в пекло, ні в чистилище, а до раю. Він згадує прожиті роки, вмиє на асоціативному рівні переживаючи їх, і попри численні трагічні сторінки життя, те зло, що вело людство до загибелі, загальну атмосферу жорстокості, вірять у світ, сповнений любов’ю.

Саме ця щиросерда віра у всеперемагаючу силу любові та добра є камертоном усієї творчості письменника.

Віталіна КИЗИЛОВА,
доктор філологічних наук,
професор,
м. Старобільськ на Луганщині

Від щирого серця привітаємо шановного пана Володимира з ЮБІЛЕЄМ!

Міцного здоров’я Вам, творчого довголіття, наснаги, миру, добробуту!

Нехай кожен Ваш день буде сонячним і радісним, нехай довкола Вас панують любов і гармонія!

Присмих Вам світлих зустрічей із юними читачами, нових цікавих історій, яскравих соковитих барв у житті!

Антологія лауреатів премії імені Михайла Коцюбинського

У Чернігові вийшла друком антологія лауреатів премії ім. М. Коцюбинського в жанрі прози. А два роки тому побачила світ така ж антологія лауреатів у жанрі поезії. Головна творча премія Сіверського краю давно вже вийшла за обшар Чернігівщини і набула всеукраїнського та міжнародного звучання. За понад 20 років присудження премії її удостоєні десятки талановитих поетів і прозаїків із багатьох регіонів і закордоном.

Нову антологію, як і попередню, підготували співробітники Чернігівського музею-заповідника М. Коцюбинського. Упорядники видання — Наталія Коцюбинська і Ольга Єрмоленко. Редактор книги і автор ґрунтовної передмови — просвітянка, голова обласної організації НСПУ Ганна Арсенич-Баран, до речі, також лауреат премії і одна з авторів видання.

Отже, маємо солідний том майже на 600 сторінок. Серед його авторів-лауреатів відомі в Україні і поза нею письменники Юрій Мушкетик, Анатолій Дімаров, Валерій Шевчук, Михайло Слабошпицький, уродженець краю, недавно спочилий голова Спілки українських письменників Ізраїлю Олександр Деко, також попередній голова НСПУ Віктор Баранов, цікавий прозаїк Іван Шевченко з Київщини.

У книжці — відомий поет і прозаїк, політв’язень радянського режиму Микола Адаменко, з Довженкової Сосниці, голова місцевої “Просвіти”. Ще один політв’язень — Микола Клочко з Ічні. Обом авторам за 80, але вони й зараз у творчих лавах. Білоруска Лілія Бондаревич уже понад три десятиліття мешкає в Україні, у Прилуках, член двох Спілок письменників — України і Білорусі, пише і видає книжки трьома мовами. Чернігівщину представляють Михась Ткач,

Олексій Брик, Петро Дідович, Олена Конечна, Іван Корбач, Віталій Леус, Станіслав Маринчик, Валентина Мастерова, Петро Антоненко, Михайло Руденко. В їхньому творчому доробку чимало цікавих видань, у багатьох у біографії — престижні літературні премії, включно з нашою головною — Шевченківською. І, безумовно, всі вони пишуться премією, що носить ім’я Михайла Коцюбинського, котрий останній період життя прожив саме в Чернігові, написав тут свої кращі твори, знайшов і вічний спочинок.

Не менш потужним є і авторський, лауреатський склад антології поезії. Обидві книжки видані за обласною програмою підтримки місцевого книговидання, і тут добре слово варто сказати про місцеву владу. І хоч яким би скромним був обласний бюджет, усі останні роки в ньому знаходять кошти для видання книжок місцевих авторів.

Унікальне видання про печатки та герби Гетьманщини

Печатки, герби, емблеми та знаки часів Гетьманщини — цю тему чернігівський історик Ігор Ситий досліджував від 1990-х років. Понад двадцять років копіткої роботи із музейними та історичними матеріалами. І як результат — унікальна монографія на майже тисячу сторінок “Козацька Україна: печатки, герби, знаки та емблеми (кінця XVI—XVIII століть)”. Історик презентував її широкому загалу в Чернігівському обласному історичному музеї ім. В. Тарновського, який видав книжку, і де І. Ситий працює науковцем.

Автор дослідив 845 печаток, 1832 відбитки та штемпелі, що є в колекції обласного історичного музею, обласного архіву, в архівах Національного музею коштовностей і Києво-Печерського заповідника. А також понад 600 печаток з архівних і музейних ко-

лекцій України, Росії, Білорусі, Польщі, Швеції і матеріали приватних колекцій.

У книжці показані, зокрема, державна печатка Гетьманщини, печатки державних інституцій, полкової та сотенної старшин, українських міст і селищ, українського міщанства, раніше не досліджуваних печатки рядового козацтва. Досліджують печатки та пов’язані з ними емблеми, знаки, символи, написи, форми, техніки виготовлення і практику застосування печаток.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють кінець XVI—XVIII ст. На цей період припадає існування Гетьманщини, держави, соціальною основою якої було українське козацтво. Це був період становлення та розвитку самобутньої української емблематики. Зроблені екскурси й у більш ранній період та час після скасування Гетьманщини.

Підготував Петро АНТОНЕНКО

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Микола Гоголь: «Я знаю і люблю Шевченка як земляка і обдарованого художника»

У жовтні 1851 р. Осип Бодяньський, який покровительствував у Москві багатьом виходцям із України, запропонував молодому чиновнику Міністерства народної освіти Григорію Данилевському, котрий приїхав із Петербурга до Москви зі службовим дорученням, відвідати Миколу Гоголя, щоб у нього вдома послухати малоросійські пісні у виконанні якогось заїжджого співака-земляка. Уродженець Ізюмського повіту на Харківщині Данилевський згадував, що несподівана можливість познайомитися з великим письменником вельми його порадувала. Якщо вірити Данилевському, він описав зустріч з Гоголем відразу після неї. Втім, як відомо, спогади було опубліковано... три з половиною десятиліття потому. З огляду на сенсаційні подробиці публікації, цей величезний інтервал між подією та її описом неодноразово бентежив гоголезнавців різних поколінь, але, тим не менше, з того часу вони завжди посилалися на Данилевського. Та про все по чину.

У призначений час Данилевський прийшов до Бодяньського, який жив тоді в Арбатській дільниці в будинку Надії Мещериної, що біля церкви Старого Вознесення, на розі Великої Нікітської вулиці й Мерзляківського провулку (Шевченківські місця!). Звідки до будинку, де у графа Олександра Толстого жив Гоголь, кілька сотень кроків, але Бодяньський, у якого боліли ноги, взяв візника з дрогами.

Вони швидко спустилися Нікітським бульваром до будинку, котрий москвичі називали іменем колишнього домовласника — Талізїна, в'їхали в кам'яні ворота високої огорожі й повернули до балконної галереї. У передпокої нижнього поверху літній слуга графа привітно вказав їм на двері праворуч. "Не спізнилися?" — запитав Бодяньський, з притаманною йому кульгавістю проходячи в двері. "Пожалуйте, ждуть!" — відповів слуга. Бодяньський, минувши передпокій, зупинився перед наступними, зачиненими дверима в купову кімнату, два вікна якої виходили у двір і два — на бульвар. Там — робочий кабінет Гоголя. Бодяньський постукав у двері цієї кімнати. "Чи дома, брате Миколо?" — запитав рідною мовою. "А дома ж, дома!" — так само українською відповів Гоголь. Двері проринилися. На порозі стояв господар. Гості ввійшли до кабінету.

Данилевський писав, що Бодяньський відрекомендував його Гоголю, сказавши, що той служить чиновником з особливих доручень при товаришеві міністра народної освіти Авраамі Норові. Та відразу запитав, озираючись: "А де ж наш співак?" Гоголь відповів із неприхованим невдоволенням: "Підмануви, поїхав до Щепкіна на вареники! Щойно прислав цидулку з вибаченнями, начебто забув, що спершу пообіцяв туди". — "А може, й так, — сказав Бодяньський, — вареники не свій брат".

Він, як ніхто, знав про Гоголеву пристрасть до вареників, а в першій половині минулого, 1850 р., троє земляків взагалі регулярно збиралися на "вареники і пісні" у Сергія Аксакова. У щоденнику Бодяньського читаємо: "Под варениками розуміється обід у С. Т. Аксакова, по воскресенням, где непременно блюдом были всегда вареники для трёх хохлов: Гоголя, М. А. Максимовича и меня, а после обеда спустя час, другой, песни малороссийские под фортепьяно, распеваемые второю дочерью хозяина, Надеждою Сергеевною...". Між іншим, Тарас Шевченко також згадував, як 25 березня 1858 р. у Сергія Аксакова "с наслаждением слушал мои родные песни, петые Надеждой Сергеевной"... В останніх рядках московської сторінки біографії

Гоголя вимагає нового прочитання саме його шире захоплення малоросійськими піснями, які залишилися чи не єдиною духовною ниткою, що пов'язувала тоді Миколу Васильовича з Україною.

Розмовляючи з гостями, Гоголь то походжав кімнатою, то сідав у крісло до столу, за яким Бодяньський і Данилевський розмістилися на дивані, й час від часу позирав на них. Середнього зросту, міцний і, як здалося гостям, із цілком здоровим кольором обличчя, він був одягнений в темно-коричневе, довге пальто і темно-зелений оксамитовий жилет, щільно застібнутий до шиї, в якому, поверх атласної чорної краватки, видніли білі, м'які комірчики сорочки. Його довге, каштанове волосся прямими пасмами спадало нижче вух, ледь-ледь загинаючись над ними. Тонкі, темні, шовковисті вусики заледве прикривали повні, красиві губи, під якими була крихітна еспаньйола. Невеликі карі очі дивилися ласкаво та обережно, здавалося, вони не усміхалися навіть тоді, коли Гоголь говорив щось веселе і смішне. Довгий, кістлявий ніс надавав цьому обличчю і цим обережним очам щось пташине, вивчаюче і водночас доброзичливо-гордовите. Так дивляться з дахівок українських хуторів, стоячи на одній нозі, уважно-задумливі бусли. Гоголь у цей час був дуже подібним на свій портрет, писаний з нього в Римі у 1841 р. знаменитим Олександром Івановим. Цьому портрету він, як відомо, віддавав перевагу перед іншими. Вгамувавши мимовільне збентеження, Данилевський почав поволі прислухатися до розмови Гоголя з Бодяньським, що й дає змогу тепер відтворити будь-який її сюжет.

Але нас особливо цікавить той момент, коли Бодяньський раптом запитав, звертаючись до Гоголя, який захоплено хвалив Аполлона Майкова: "А Шевченко?" Той трохи помовчав і, здається, наїжачився. На гостей із-за конторки знову глиняно обережний бусел. "Як він Вам?" — наполягав Бодяньський. "Добре, що й казати, — нарешті відповів Гоголь. — Тільки не ображайтеся, друже мій... Ви — його шанувальник, а його особиста доля варта всілякої участі й співчуття..." — "Але навіщо Ви домішуєте сюди особисту долю? — з невдоволенням заперечив Бодяньський. — Це зайве... Скажіть про талант, про його поезію..." — "Дьогтю багато, — неголосно, але твердо промовив Гоголь, — і навіть додаю, дьогтю більше, ніж власне поезії. Нам-бо з Вами, як малоросам, це, мабуть, і приємно, та не у всіх носи, як наші. Та й мова..." Тут Бодяньський, який відразу занепокоєно насторожився, не витримав, почав заперечувати і

швидко розпалився. Гоголь, навпаки, залишався спокійним і відповів повагом, навіть повчально: "Нам, Осипе Максимовичу, слід писати російською, треба прагнути до підтримки і зміцнення однієї, панівної мови для усіх рідних нам племен. Домінантою для росіян, чехів, українців і сербів повинна бути єдина святиня — мова Пушкіна, яким є Євангеліє для всіх християн, католиків, лютеран і гернгутерів. А Ви хочете провансальського поета Жасмена поставити врівень з Мольєром і Шатобріаном!" — "Та який же це Жасмен? — вигукнув Бодяньський. — Хіба їх можна порівнювати? Що Ви? Ви ж самі малорос!"

Ця негайна, гостра і рішуча реакція Бодяньського, його повна незгода з Гоголем роблять високу честь професорові Московського університету. То був зоряний час його життя! Бодяньський ніколи

йомитися з Миколою Васильовичем. Можна, звичайно, без жодного сумніву, переконувати себе та читачів, що Шевченко, виявляється, містифікував царських перлюстраторів, оберігаючи Гоголя від неприємностей за знайомство з крामольним засланцем. Але перетворювати це припущення на науковий аргумент, множаючи подібні гіпотези, — це вже не наука.

Більше того, перебуваючи на засланні, поет, як зазначав Сергій Єфремов, "пишучи про свій скрут і до Жуковського, і до В. Григоровича, і до гр. Ф. Толстого, Шевченко так-таки й не зібрався і не наважився обернутися до свого улюбленого письменника і земляка в особистій справі... Він все ж ніби почуває в йому щось наче чуже собі, не суголосне... й у найзвичайнішому життєвому розумінні".

Як на мене, то можна хіба що допустити, що Гоголь якимось чином дізнався про турботи його приятелів Василя Жуковського й Аполлона Мокрицького щодо звільнення поета з кріпацтва. Сам він у той час був за кордоном.

Юрій Барабаш жорстко зазначає, що уподібнення Тараса Шевченка до провансальського поета Жака Жасмена зводить нанівець "висловлені Гоголем у тій самій розмові побіжні позитивні репліки — про "знання" ним Шевченка і "любов" до нього "як земляка й обдарованого художника"; як-що розмову 1851 р. вірно відтворено, то зі з'ясування двох взаємозаперечних характеристик випливає, що Гоголь як-раз не знав Шевченка, не розумів і не цінував, як мало би бути, його талант".

У цьому контексті доцільно сприймати і подальші висловлювання Гоголя про Шевченка, наведені Данилевським: "Але його занепастили наші розумники, наштотхнувши його на твори, далекі від істинного таланту. Вони все ще дожовують європейські давно викинуті жуйки. (За два роки до того, 14 грудня 1849 р., Гоголь у листі до Василя Жуковського висловив цю думку про деяких його ліберально налаштованих знайомих, які "в повному нежесте доживають уже виплунуті жеваки". — В. М.) Росіянин і малорос — це душі близнюків, які доповнюють одна одну, рідні й однаково сильні. Надати перевагу одній на шкоду іншій неможливо. Ні, Осипе Максимовичу, не те нам потрібно, не те. Всяк, хто пише тепер, повинен думати не про розбіжності; він повинен перш за все поставити себе перед обличчя того, хто дав нам вічне людське слово..."

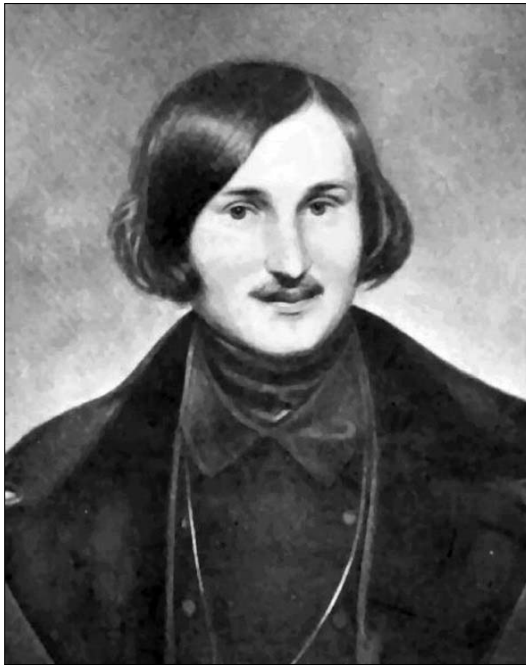
Довго ще Микола Васильович говорив у такому дусі. Бодяньський тепер уже пригнічено мовчав, але, вочевидь, не погоджувався з Гоголем. Йому було зовсім незрозуміло, коли й чим той допоміг Шевченкові, проте запитувати не хотілося. Щирого поетового друга опанувало відчуття несправедливості, вчиненої щодо засланою Шевченка в його — Бодяньського — присутності. І він нічого не міг вдіяти! З гіркою згадав єдиного листа, якого отримав від Шевченка з Оренбурга на початку минулого року. Поет писав, що Господь не дав йому докінчити віку на любій Україні, тому йому тяжко. Аж сльози капали, так тяжко! "Мене з Києва загнали аж сюди, і за що? За вірші! І закликали писати їх..." За вірші, які Шевченко написав материнською, українською мовою! А Гоголь...

Нестерпно заболіло серце. Чи душа? "Треба просто піти звідси!" — вирішив Осип Максимович і полегшено зітхнув, підводячись. Сказав голосно, твердо, але ввічливо: "Ну, ми Вам заважаємо, пора нам додому!"

Гості розкланялися і вийшли. "Дивна людина, — схвилювано промовив Бодяньський, коли вони опинилися на Нікітському бульварі, — на нього як найде. Заперечувати значення Шевченка! От уже, мабуть, не з тієї ноги нині встав".

А знаєте, як прокоментував усе це ростовський гоголезнавець Павло Шестаков у книжці "Между днём и ночью. Размышления о Гоголе"? Цитую: "Вони (Бодяньський і Данилевський. — В. М.) ніяк не могли зрозуміти, що любитель вареників і українських пісень (Гоголь. — В. М.) — великий російський письменник, хоч би з якої ноги він встав". Ох, як насправді мало знав автор Гоголевого друга, котрого в книзі чомусь названо ще й Бодяньським! Адже насправді Бодяньський розумів Гоголя значно глибше й проникливіше, ніж деякі сучасні гоголезнавці, зокрема Шестаков. Осип Максимович, на відміну від автора цитованих слів, розумів, що великий російський письменник Микола Гоголь мав українську душу, яка страждала від національного роздвоєння й комплексувала, відчувачи історичну правоту Шевченка.

Мені довелося зустрічати твердження, що Данилевський приписав Гоголеві слова, які той нібито насправді не говорив. Але пам'ятатимемо, що Данилевський, так би мовити, застрахував: "Вышеприведенный разговор Гоголя я тогда же сообщил на родину близкому мне лицу, в письме, по которому впоследствии и внес его в мои начатые воспоминания. Мнение Гоголя о Шевченко я не раз, при случае, передавал нашим землякам. Они переждали плечами и с досадой объясняли его посторонними, политическими соображениями, как и вообще все тогдашнее настроение Гоголя" (Данилевский Григорий. Знакомство с Гоголем // Исторический вестник. Историко-литературный журнал. — С.-Петербург, 1886. Том XXVI. С. 479—480). До того ж, мало хто згадує, що Данилевський якийсь не лише показував свої записи Бодяньському, а й врахував його правки, тобто, спогади були дав-

про це не заявляв, але для історії саме та мить в його біографії була справді важливою. Він захистив генія Шевченка перед генієм Гоголем!

Гоголь, очевидно, відчув силу супротиву, він раптом зупинився біля конторки й, ніби тримаючи удар, сперся на неї спиною. Потім упевнено продовжив: "Нам, малоросам і росіянам, потрібна одна поезія, спокійна і сильна, нетлінна поезія правди, добра і краси. Я знаю і люблю Шевченка як земляка і обдарованого художника; мені вдалося і самому допомогти в першому влаштуванні його долі".

Навряд чи це відповідає дійсності. Принаймні жодних інших свідчень про Гоголеву причетність до Шевченкової долі не збереглося. Жонгливання припущеннями, зокрема й усупереч свідченням самого Шевченка, поки що не дало жодних, справді наукових, результатів. Відомо, що в листах до Варвари Репніної Тарас Григорович однозначно заявив, що йому не вдалося позна-

но готові й чекали свого часу. Між іншим, у передмові до Повного зібрання творів Тараса Шевченка в дванадцяти томах Іван Дзюба і Микола Жулинський справедливо наголосили, що насправді “немає підстав не вірити Данилевському, який згадує розмову О. Бодяньського з М. Гоголем восени 1851 р.”.

Саме так! І насамперед тому, що на той час уже минуло понад десять років, як Микола Васильович зафіксував дедалі міцніюче своє “почуття любові до Росії”. 21 лютого 1841 р. написав Сергію Аксакову: “Тепер я ваш; Москва моя родина”. В листі до Олександра Данилевського від 15 серпня 1844 рр. з Остенде Гоголь зізнався: “...Мне Россия и всё русское стало милей, чем когда-либо прежде...”

Наростаюча любов до Росії відчутно відбулася у трансформації змісту “Тараса Бульби”. Зрозійшений Гоголь залишив у російській та світовій літературі хрестоматійно-знаменитий ліричний відступ (наприкінці першого тому “Мертвих душ”): “Русь! Вижу тебя из своего прекрасного далека!” Та ще — славнозвісний героїко-пафосний образ Росії-трійки.

Нагадаю, що століття тому філософ і богослов Євген Трубецькой (1863—1920) мудро наголосив, що у самого Гоголя на вустах ворухиться не відповідь, а питання: “Русь, куда ж несешься ты? Дай ответ! Не дает ответа!” Бо сказати, що національне існування є швидкий рух, скачка, — значить нічого не сказати: сутність руху народу визначається його метою. Замість відповіді про мету Гоголь дав лише відображення самого стремління до неї... Недивно, що це питання виявилось роковим для Гоголя: щоб творити, йому треба було ясно бачити російську перспективу і знати, куди він веде свого читача.

Зате Микола Васильович, говорячи словами сучасного російського гоголезнавця Бориса Сушкова, зробив найголовніше для Росії: “Усі наші родові, психологічні та моральні риси, що стали рисами нашої державності, були ним схоплені та втілені навки. Більше того, він очолив нашу національну генетику та вказав її колосальний структурний дефект”.

Сучасний московський історик-українознавець Віктор Мироненко зауважує, що в гоголівському пасажі про Русь-трійку відображено “невизначену почуття, що живе десь у глибині української душі”, яка з обережністю й тривогою ставиться до російської ментальної звички їхати, не розбираючи дороги й зламавши голову. До речі, чи задумувалися ви над тим, що ліричний відступ автор озвучує як споглядач, людина зі сторони (української сторони), яка не є учасником російського польоту на конях, що наводять жах? Я згадав, як у березні 1849 р., перебуваючи у Москві, Гоголь писав графині Ганні Вельгорській: “Легче сделаться русскою языком и познанием России, чем русскою душой... Если Богу не будет угодно, вы никогда не сделаетесь русскою”. Гоголь добре розумівся на цьому й залишався з українською душею...

Повертаючись до спогадів Данилевського, приверну увагу читача до цікавого сюжету. Він передав слова Гоголя, нібито сказані в 1851 р. про те, що росіяни й українці — близьнюки за душами, які “доповнюють одна одну”. Насправді це повтор слів із листа Гоголя до Олександри Смирнової від 24 грудня 1844 р. про те, що природи росіян і українців “должны пополнить одна другую”.

Так само у спогадах Данилевського сказано від імені Гоголя щодо душ українців і росіян: “Віддавати перевагу одній на шкоду іншій, неможливо”. У листі Гоголя, написаному за сім років до того: “...Сам не знаю, кака у меня душа, хохлацкая или русская. Знаю только то, что никак бы не дал преимущества ни малороссиянину перед русским, ни русскому перед малороссиянином”.

То чи міг Данилевський у 1886 р. знати зміст згаданого листа Гоголя до Смирнової? Так! Уривки з нього вперше опублікував Пантелеймон Куліш у 1856 р. у книзі “Записки о жизни Николая Васильевича Гоголя, составленные из воспоминаний его друзей и знакомых и из его собственных писем”. Наступного року Куліш опублікував згаданий лист із цитованими рядками Гоголя.

Таким чином, Данилевський не перекрутив слова Гоголя, але, певно, переніс їх із року 1844-го в рік 1851-й, що значною мірою знижує довіру до автентичності спогадів. Не заперечуючи їхню цінність, висловлю припущення, що все-таки спогади були певною мірою додумані й осучаснені Данилевським на догоду якимось і чийсь інтересам. Саме у 1886 р. Данилевський отримав чин таємного радника, і йому було що зберігати.

Відомий московський гоголезнавець Ігор Виноградов пояснює Гоголеву позицію щодо російської мови: “Судячи з усього, надаючи перевагу російській мові перед малоросійською (але водночас не відмовляючи у достоїнстві останній), Гоголь, як і в інших випадках, наслідував заповіт Св. апостола Павла: “...Ревнуйте про те, аби пророкувати; але не забороняйте говорити й мовами... Якщо вся церква зійдеться разом, і всі почнуть говорити незнайомими мовами, та ввійдуть до вас незнаючи або невіруючі, — то чи не скажуть, що ви біснуетесь?” На це нагадаю слова Біблії про те, що “вже не побачиш народу... незрозумілого, якого не можна було б зрозуміти”.

Насправді треба зазначити, що в позиції та словах Гоголя був і глибший сенс, який свого часу особливо тонко вловив Сергій Єфремов. Він звернув увагу на те, що письменник, який “сам для себе не міг визначити, “яка в нього душа”, в особі свого земляка з певно-визначеною й виразною-виявленою національною і політико-соціальною “душою” міг почувати, коли хочете, певний докір...” Найбільше це сублимувалося в питанні про мову: “Гоголь не міг не почувати й того, що саме Шевченко з його репутацією безкомпромисного на даному пункті був для нього живим докором. Принаймні в епізоді, переказаному в споминах Данилевського, можна вловити й нотку самооборони, те апологетичне завзяття, яке, обороняючи себе від угадуваних закидів, силою розгону, реакції перегинає палицю в інший бік”. На підтримку цієї тези нагадаю точні оцінки відомих сучасних учених. Микола Жулинський вважає, що “відхід від рідної мови для Миколи Гоголя не пройшов безслідно — він спровокував кризу та започаткував роздвоєння національної свідомості”. На думку Юрія Барабаша, мовна двоїстість, ставши складником двоїстості національної свідомості, втратила ідентичного, водночас виступила й їхнім чинником, каталізатором гострої психологічної роздвоєності.

Барабаш і Жулинський пере-

конливо показали глибинну духовно-творчу пов’язаність Гоголя і Шевченка, які були етнічними братами, дітьми однієї матері-України, — двома іпостасями української ментальності. Гоголь і Шевченко відтворюють і внутрішню діалектику українського духу, і його двоєдину цілісність, тяглість національної історичної долі.

Шевченко знав про Гоголя більше і розумів його глибше, ніж нам відомо. Якось улітку 1859 р. в Переяславі зайшла мова про Миколу Васильовича з Андрієм Козачковським, і той згадав: “Він не співчував йому (Гоголю. — В. М.): за його словами, нездійсненні честолюбні мрії стали причиною його розумового розладу”. Втім, те, що відомо, незаперечно свідчить: до постаті та творчості Гоголя Шевченко ставився з високим пієтетом. 7 березня 1852 р. поет зізнався у листі до Варвари Реліної з Оренбурга:

“Перед Гоголем должно благоговеть как перед человеком, одарённым самым глубоким умом и самою нежною любовью к людям! ... Наш Гоголь — истинный вестель сердца человеческого! (Між іншим, у Гоголя є вислів — “ведатель человека”. — В. М.). Самый мудрый философ! и самый возвышенный поэт! блажен благоговеть перед ним как перед человеколюбцем! Я никогда не перестану жалеть, что мне не удалось познакомиться лично с Гоголем. Личное знакомство с подобным человеком неоцененно...”

Це написано через два тижні після смерті Гоголя, про яку Шевченко ще не знав. Але ми відчуваємо, що їхня незустріч уже стала вічністю. А Шевченкові слова звучать, як на похоронах Гоголя...

У листі до Бодяньського від 1 травня 1854 р. Тарас Григорович прозив:

“...Піди в Симонов монастырь і за мене помолися Богу на могилі Гоголя за його праведную душу”. Шевченко не знав, що Гоголя поховано в Даниловому монастирі, але це набуло містично-заворожуючого змісту, коли у записній книжці Гоголя за 1841—1845 рр. зустрів помітку: “Симонов монастырь”. В іншій записній книжці Гоголь перераховував деякі монастирі й церкви “по дороге к Симоновскому”. Ніби Кобзар відчував, що Симонов монастырь Гоголю не чужий... Не забуймо й найголовніше — Шевченкові слова, виплеснуті з глибини серця в Щоденнику 5 вересня 1857 р.: “О Гоголь, наш безсмертний Гоголь!” У цьому присвійному займеннику — наш — уособлено генетичну й фактичну належність Гоголевої душі (саме вона — безсмертна!) його Батьківщині — Україні, а Гоголевої творчості — українській, російській і світовій літературі.

27 квітня 1861 р. повз будинок Талізіна в Москві, в якому з грудня 1848 р. жив і в лютому 1852 р. помер Гоголь, провезли домовину з прахом Шевченка по дорозі з Миколаївського вокзалу до храму Тихона Амафунтського на Арбатській площі. Ніколи раніше віртуальне перетинання двох українських геніїв не було таким близьким... У 1909 р. на Арбатській площі було відкрито пам’ятник Гоголю, і занурений у тяжкі роздуми Микола Васильович опинився навпроти храму Тихона Амафунтського. Нахиливши зболену тяжкими думами голову і відвернувши її трохи ліворуч, у протилежний від храму бік, він мовби не наважувався підняти очі на те місце, де колись був прах Кобзаря. Містика...

Дідусь Кенір — гість читачів Хмельниччини

Альона ЛІСНИЧА, молодший науковий співробітник Хмельницького обласного літературного музею Світлини Миколи ШАФІНСЬКОГО

Хмельницький обласний літературний музей став ініціатором та організатором проведення циклу презентацій книги “Леонід Глібов — дітям”. Щойно, в рік 190-літнього ювілею видатного українського байкаря і поета, збірка побачила світ у львівському видавництві “Апріорі”. Така увага до цієї книги й зацікавленість у її поширенні серед читачів Хмельниччини з боку музею цілком закономірна, адже Леонід Глібов більше двох років перебував на теренах нашого краю, створив тут два своїх шедеврів — вірш “Журба”, що за популярністю став народною піснею (автор музики Микола Лисенко) і знамениту байку “Щука”. Крім того, передмову до нової книги Л. Глібова написав директор музею Василь Горбатюк.

— Коли мені запропонували створити життєпис Леоніда Глібова для читачів молодшого шкільного віку, я залюбки погодився, — розповідає В. Горбатюк під час презентації у літературному музеї. — Адже захоплення творчістю Леоніда Івановича з дитячих років підсилює і прочитання в юності документальної повісті Олександра Дека “Журлиний заспів” про долю поета-байкаря, а згодом знайомство й тривале приятелювання з автором книги Олександром Аврамовичем, і перебування в Чорному Острові, де свято бережуть пам’ять про Глібова (свого часу я там навчався у профтехучилищі), і деякі матеріали про нього, на які натрапив у Національній бібліотеці ім. В. Стефанюка у Львові.

Леонід Глібов народився 5 березня (21 лютого за старим стилем) 1827 року в селі Родзянки Хорольського повіту на Полтавщині (сьогодні це село Веселий Поділ Семінівського району Полтавської області). Навчався у Полтавській гімназії. Після закінчення Ніжинського ліцею вищих наук, уже знайомий байкарем, прибув у подільське містечко Чорний Острів як викладач історії, географії і латинської мови. “За майже три роки праці в Чорному Острові Леонід Глібов здобув шану й повагу в педагогів училища. Окрім уроків, мав обов’язок наглядача (“смотрителя”) спільної учнівської квартири, тобто гуртожитку. Вихованці полюбили його за знання, за гарне ставлення до них”, — пише у передмові Василь Горбатюк.

Під час презентації в літературному музеї звучали і знаменита

“Журба” у виконанні солістки народного хору ветеранів “Надвечір’я” Людмили Білик під акомпанемент заслуженого працівника культури України Бориса Лободюка, і байки в прочитанні учнів театрального відділу Хмельницької дитячої школи мистецтв Івонни Божок, Софії Завірюхи, Юлії Василенко, Нікіти Полякова, Іллі Панчука (керівник відділу — Анатолій Тітов).

Присутні, а це були працівники бібліотек профтехосвіти та обласних книгозбірень, з цікавістю познайомилися з новим виданням книги Леоніда Глібова та з іншою продукцією видавництва “Апріорі”, яку представили його менеджери Михайло Федечко та Мар’ян Кос. Багато з цих книг відтепер будуть у бібліотеках нашого краю й на домашніх книжкових полицях.

Із радістю сприйняли нове видання творів Леоніда Глібова і в Чорному Острові. Тут презентація відбулася в Хмельницькій районній бібліотеці — для учнів місцевої школи та завідувачів книгозбірень територіальної об’єднаної громади. Гості ж — представники видавництва “Апріорі” та обласного літературного музею — поклонилися погруддю великого байкаря, що передбудівлю загальноосвітньої школи, познайомилися з експозицією Чорноострівського літературно-краєзнавчого музею Леоніда Глібова, а також побували на знаменитих місцях, де “стоїть гора високая” (Вовча гора), і “в’ється річенька” (Південний Буг), і долина широка (див. фото)...

Наступний презентаційний день почався в Обласному інституті післядипломної педагогічної освіти — для вчителів початкової школи Хмельниччини.

Найбільша ж аудиторія зібралася в обласній бібліотеці для дітей імені Т. Г. Шевченка. Тут юні вихованці колегіуму імені Володимира Козубняка не тільки читали байки Дідуса Кеніра (так підписував свої твори для дітей Леонід Глібов), а й одну з них — “Вовк і Кіт” — театралізували, а також провели своєрідний флеш-моб: разом, усією залою, продекламували “Коникастрибунця” — ще один творчий шедевр Леоніда Глібова.

Ніла ПІДПАЛА

“Слово Просвіти” — найулюбленіша, найшанованіша і найбажаніша газета і для мене, і для багатьох моїх друзів, бо вона україноцентрична, своя(!), рідна. Колись талановитий письменник із Полтавщини, автор майстерного, чесного, виболеного і стражденного роману “Свято останнього млива”, що все ж удостоївся Шевченківської премії, Феодосій Роговий у своїх спогадах “Слово на прощання” про поета-шістдесятника Володимира Підпалаго писав: “...розмовляли недовго, бо був робочий час, але все про поезію, про літературу — трудно, мовляв, вважай, неможливо видати українську правду, а як хочеться її пекучої, гіркої... “Ти знаєш чого мені все життя хочеться? — проводи мене Володя до виходу, відкриває переді мною двері і спиняється вже за порогом. — Рідного мені все життя хочеться, — пильнує в очі і додає, — рідного слова правдивого і волі для душі все життя хочеться, — повторив утретє, — як Благословення”, — і потис на прощання руку. Більше ми не бачились...”

У газети “Слово Просвіти” є все, чого тоді хотілося Володі, його соратникам і побратимам, чого й сьогодні хочеться справжнім (а не фейковим, не фарбованим) українським патріотам: грамотне рідне і правдиве слово, українська правда і гірка, і пекуча (ще б додала — а для деякого колоча) і за це усім вам, творцям газети, низький уклін і зичення Божої опіки і від мене, і від усіх численних шанувальників.

І тому такий дорогий для мене матеріал на річницю відходу близької мені людини Лариси Юрїївни Юркевич, та ще й збагачений душевними словами наймолодшої представниці роду Наталії Юркевич, хотілось би бачити надрукованим саме у Вашій газеті.

Славний рід Юркевичів

9 квітня минув рік, як не стало Лариси Юрїївни Юркевич — достойної представниці славного роду Юркевичів. Згадаймо їх і пом’янімо...

Її прадід — Йосип В’ячеславович Юркевич (1855—1910) — український громадський діяч і один із засновників кооперативного руху в Україні, один із фундаторів Київської Старої громади, член першої хвилі Київського товариства “Просвіта”. Лікар. Лікував Лесю Українку. Максим Рильський довіку був вдячний, що після смерті батька Тадея Розеславовича був його опікуном. І саме він 1907 р. у газеті “Рада” надрукував перші вірші юного поета “Весна” і “Сон”. У родовому селі Криве (колись Сквирського повіту, нині Попільнянського району) збудував школу, де і досі навчаються земляки і яка носить його ім’я. Звернемось по доповненню до цікавих і безцінних спогадів наймолодшої гілки Юркевичів — Наталії, що днями надійшли нам із Москви, де вона мешкає: “З мемуарів мого дідуся (Ю. Л. Юркевича) і родинних переказів було відомо, що з ініціативи прадіда саме в селі Криве було побудовано першу в Україні сільську електростанцію, створив він там і сільський кооператив, і сільськогосподарську машинну станцію, а також організував школу”.

Її дід — Лев Йосипович Юркевич (1883—1919) — український політичний діяч, письменник, публіцист. Видавець і редактор часопису “Боротьба” — закордонної групи українських соціал-демократів. Спадщину, яка дісталася від батька, витратив на підтримку української соціал-демократичної преси. Своім небезпечним противником його вважав Ленін. Змушений проживати за кордоном. Повертаючись у розбурхану революцією Росію, Л. Юркевич заразився на тиф і 1919 р. помер. Похований у Москві.

Її бабуся — Марія Павлівна Юркевич (Білякова, 1883—1967), з якою Лев Юркевич познайомився у Лук’янівській тюрмі, де перебували як РУПівці — члени Революційної української партії. Із 1907-го проживали за кордоном — у Швейцарії, Франції. Марія Павлівна закінчила знамениті в ті часи курси фізичного виховання

Згадаймо і пом’янімо

професора Петра Лесгафта. І за словами її сина Юрія Львовича: “Вона стала кваліфікованою “лесгафтічкою”. Фізичне виховання дітей, його теорія і практика стали її основним фахом на все життя, плюс дошкільне виховання”. “Здоровий спосіб життя” вона викладала у Київській гімназії №1, а в США, куди потрапила з Німеччини 1945 р., була ще й редактором дитячих книжок українською мовою. Син Юрій Львович відшукав її після повернення з таборів 1955 року, але побачитися їм не судилося. Померла у Філадельфії. І саме Лариса Юрїївна виконала довголітню мрію свого батька і поклонилась святій могилі його матері і своєї бабусі 2011 р.

Рада, що мала щастя дружити з її батьком — Юрієм Львовичем Юркевичем (1907—1990) — і була свідком того, як він любив і свою доньку, і свою внучечку. Він прожив довге, складне і цікаве життя.

У біографічній довідці, свого часу надісланій на наше прохання, читаємо: “Народився 1907 р. в Женеві (Швейцарія), де в той час перебували в політичній еміграції мої батьки Лев Йосипович та Марія Павлівна — обоє активні діячі УСДРП і учасники подій 1905 р. Потім родина мешкала в Москві, Києві та в с. Пłosкомо на Ніжинщині. Навчався в Першій київській гімназії імені Т. Шевченка, далі — трудшкола. Після закінчення трудшколи та профшколи 1925 року вступив до КПІ, де навчався чотири курси, а влітку 1929 року був заарештований у зв’язку із “справою” СУМ та СВУ. Оскільки я не визнавав себе винним, то на харківський процес не потрапив, а був висланий на п’ять років у Казахстан за рішенням ОСО (особые совещания). Відбувши заслання, жив у Саратові й Москві, а 1940 року був заарештований знову і одержав (по ОСО) вісім років таборів. В ув’язненні згодом ще раз одержав вісім (по ОСО) по табірній справі. Після звільнення у 1951 р. відбував заслання у Красноярському краю, далі жив під Москвою (до реабілітації) і лише 1955 року повернувся до Москви”.

Юрій Львович чудово знався на світовій літературі, музиці, володів кількома

Л. Ю. Юркевич біля могили прадіда Й. В. Юркевича в с. Криве на Житомирщині

мовами, працював над технічними перекладами із п’яти мов (англійської, німецької, польської, чеської, російської). Мав ширу, “вникливу”, іронічну вдачу. І хоча майже все життя прожив за межами України, але своїм походженням, обставинами виховання, духовними зацікавленнями був тісно пов’язаний з Україною, з її культурою, зокрема традиційною. У 1977—1980 рр. написав українською мовою спогади “Дитинство і юність”, які вдалося надрукувати у щорічнику “Україна” “Наука і культура” (випуск 34, 2008 р.). Це неоціненний документ епохи.

Напевно, коли не стало Юрія Львовича, його любов до України, гордість за свій рід перейшла у душу доньки Лариси, і вона їде в Криве, на землю предків. Була глибока осінь, але яскраве сонце освітлювало дорогу, ніби душі змерлих Юркевичів вітали гостю і раділи її навернення до рідного краю, до роду, до праці батька. Про це згадує і Наталочка Юркевич: “Цікаво, що щоразу, коли мама чи ми разом приїжджали в Криве, була гарна погода і світило сонце, і ми

говорили про те, що, мабуть, душі наших предків радіють, коли ми відвідуємо рідні краї і благословляють нас згори”. До речі, саме клопотаннями доньки вийшов російський варіант спогадів (Юркевич Ю. Минувшее проходит предо мною. М.: Возвращение, 2000).

Народилася Лариса Юркевич 1938 року у Москві в родині Тамари Юхимівни Криммер і Юрія Львовича Юркевича. Звернемось знову до спогадів її доньки Наталії Юркевич: “Усі наші предки по лінії Юркевичів були родом з України, родоначальником родинного дерева був прадід моєї мами Йосип В’ячеславович Юркевич, — лікар, який закінчив медичний факультет Київського університету, головною рисою якого була незвичайна доброта. М. Т. Рильський у своїх спогадах говорить про нього, як про “сонячного лікаря” — “посидить Йосип В’ячеславович біля хворого, поговорить з ним, пожартує — і тому вже стає краще”, і хоча під кінець життя прадід уже припинив медичну практику, люди продовжували приходити до нього по допомогу...”

Мені віриться, що сімейні професії, особливо такі, як лікар і вчитель, можуть передаватися через покоління — адже це як Божий дар. Ось і моя мама також 1964 року закінчила Московську медичну академію ім. Сеченова, і з 1968 року працювала лікарем-терапевтом у Московській державній клініці професійних захворювань ім. Тарасова. Вона була лікарем “за покликанням”, і тим самим продовжила славу традицію роду Юркевичів — самовіддано допомагати людям, виліковувати їх від недуг не тільки ліками, а й добрим словом, розрадою...

Цікаво, що прадід, Йосип В’ячеславович, високо цінував народну медицину, знав про існування вітамінів, коли про них і поняття ще не було. Мама розповідала, що в нашому присадибному парку села Криве досі ранньої осені можна відчутти аромат багаторічних лікарських трав і рослин, висаджених прадідом...

Так само, як і прадід, моя мама захоплювалася нетрадиційними методами лікування — акупунктурою, рефлексотерапією, відвідувала численні курси удосконалення для лікарів, зокрема і при кафедрі нетрадиційної медицини Московської медичної академії.

Мама завжди з великим інтересом і трепетом ставилася до нашого українського коріння... і мріяла встановити зв’язок із селом Криве. Вона вірила, що пам’ять про наших предків не може зникнути безслідно, і 1994 року написала листа в школу с. Криве, директором якої в ті роки була чудова жінка і педагог Катерина Федорівна Стецюк. Вона відгукнулася на лист мами... Між ними зав’язалося активне листування, а потім 1996 року мама вперше побувала в селі Криве і в школі, передала багато родинних матеріалів до шкільного музею, зокрема і бібліотеку свого батька.

1998 року нам разом пощастило бути на 100-річчя школи, коли учні зробили інсценування за книгою батька Лариси Юрїївни (мого дідуся), Юрія Львовича Юркевича, і школі було присвоєно ім’я Й. В. Юркевича.

Єдиною прикрасою для мами було те, що садиба практично перестала функціонувати для блага людей — раніше в ній містився дитячий садок, потім медична амбулаторія, але через те, що в селі стало мало людей, будинок спорожнів і почав занепадати. Мама протягом багатьох років писала листи в різні керівні інстанції України і Києва, неодноразово приїжджала в місцеву адміністрацію, щоб переконати місцеве керівництво у

Сімейна могила Юркевичів на Новодівичому кладовищі в Москві

необхідності збереження садиби, передачі будинку в надійні руки і для користі людей, але з багатьох, зокрема і з економічних причин, усі зусилля були безрезультатні...

Моя мама була справді незвичайною людиною — життєрадісною, чарівною, любила людей, з юності захоплювалася неділками походами на ліжах (Мещера, Архангельська обл.), влітку ходила в гори Карпати, Урал, Кавказ, Памір, Байкал, Тянь-Шань, в Азію, звідки через перевали завшишки понад 4000 м, по льодовиках вони дійшли до Алмати й по інших перевалах назад на Іссик-Куль. Групи були з різних міст зі всього СРСР, з багатьма мама продовжувала дружити багато років, хоч і жили її знайомі та друзі не лише в різних містах, а й у різних країнах...

Вона була дуже товариською, комунікабельною, енергійною й життєрадісною людиною, незважаючи на складність роботи і непередбачені життєві обставини, коли її самій довелося виховувати мене. Я ніколи не бачила її сумною чи в поганому настрої. Навіть в останні місяці життя мама намагалася не показувати, що їй важко або боляче...

Незважаючи на свою зайнятість роботою, мама завжди приділяла мені багато уваги, виховувала в мені почуття краси. З дитинства ми багато їздили на екскурсії, також я займалася музикою, спортом, вивчала іноземні мови, закінчила Московський державний педагогічний університет і працюю викладачем англійської мови. Мій дідуся знав кілька мов — українську, англійську, німецьку, під час табірної заслання трохи вивчив угорську мову, в літньому віці любив читати книги переважно іноземними мовами, які йому приносила моя мама, і радів, що моя спеціальність буде також пов’язана з англійською мовою.

Ми з мамою були дуже близькі, і тепер, коли її не стало, особливо чітко починаю розуміти, що вона прагнула передати мені найкращі людські якості, якими володіла сама: доброта, вірність, чуйність, чесність, інтерес до життя, бажання пізнавати і постійно вчитися, а також стійкість у найважчих життєвих обставинах”.

Дякуємо Наталі за таку щемливу, ширшу і зворушливу розповідь про маму — Ларису Юрїївну, нащадка славного українського роду Юркевичів. Хай лишається з нами добра пам’ять про цю славетну родину, бо саме з таких родин твориться наш народ... Пом’янімо ж їх усіх, хто уже відлетів у засвіти. Світла і вічна їм пам’ять. А діла їх, добро їх залишаються з нами. Воістину: “Людина тільки пам’яттю багата...”

Два кольори часу Миколи Охмакевича

Леонід МУЖУК,
кінорежисер, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка

У коридорі Держкомтелерадіо України (Хрещатик, 26), на другому поверсі, довгою шеренгою розтягнулася галерея фотопортретів колишніх керівників цього комітету.

Біля чорно-білої фотографії Миколи Скачка (він зайшов у кабінет голови під час глухої сталінщини, а звільнив аж на фінальному етапі брежневського застою) висить фотовідбиток обличчя Бориса Іваненка (очолював комітет лише неповних два роки). А вже на наступній фотографії зустрічаю уважний погляд Миколи Охмакевича. І шоразу, коли навідоуюсь у цей історичний коридор, струмись глибоких почуттів опромінює душу. А моя кінематографічна пам'ять блискавично компонує незабутні події того нелегкого українського часу в конкретні епізоди наших тривалих взаємин, наповнених глибоким взаєморозумінням та обопільною довірою. Його очі завжди світилися людською добротою. Мені судилося багато років працювати в системі телерадіокомітету й бути не тільки очевидцем перебігу тут головних процесів, а й їхнім безпосереднім учасником.

Микола Охмакевич був третім головою в історії української державної телерадіосистеми, але першим очільником, хто самовіддано скеровував її на відомому (або точніше — справді українську) інформаційно-культурну діяльність, аби забезпечити для українського суспільства його головну історичну мету — утвердження України в Україні. Йдеться тут про винятково відповідальне і усвідомлене ставлення Миколи Федоровича до своєї роботи як конкретної місії, яку судилося йому виконати на тому тривалому відрізку часу, якому він практично повністю присвятив своє життя.

Посада голови телерадіокомітету була тоді однією з ключових в Україні. І на цій посаді Микола Охмакевич завжди сміливо діяв, і завжди на користь Української справи — і в перші пострадянські роки, коли інформаційну сферу продовжували контролювати комуністи, і впродовж попереднього, набагато складнішого, так званого “лебедино” радянського періоду, запруженого телевізійними трансляціями чергових похоронів кремлівських вождів. Це був час визрівання українського вектора суспільного розвитку і посилення московського тиску на українське республіканське керівництво. Москва вимагала ретельного контролю за виконанням своїх “центральных” директив. Але попри всі імперські домагання Микола Охмакевич наполегливо розширював українську платформу в телерадіомовному просторі, сміливо впроваджував у журналістську практику українські пріоритети й системно зміцнював національні творчі кадри.

Збереглися мої ділові записники з фіксацією основних колізій на нарадах і засіданнях колегії, які проводив Микола Федорович, і оновивши в пам'яті вузлові події з пережитої радянської дійсності, я нині узагальнив для себе характерні особливості того часу. Його образ (як український історичний процес) засвітився на телевізійному екрані, до речі, й за

моєї скромної участі. Адже нова хвиля Української ідеї, долаючи заборони імперської цензури, набрала в Україні такої динамічної сили, що звільнення нації з “московських обіймів” стало історично неминучим. Закономірним є факт, що український серпень 1991 року відбувся мирно. Нація свідомо зробила свій самостійний історичний вибір внаслідок загальнонаціонального прозріння. Кілька головних чинників забезпечили Україні ідейне визрівання цього складного суспільного процесу. І серед них — вирішальною, думаю, була участь державної системи телерадіомовлення, яка, безсумнівно, була тоді українською. Словом, тодішні Українське радіо й Українське телебачення, завдяки насамперед зусиллям Миколи Охмакевича, були українськими не лише за назвою. А вся, очолювана ним, Державна телерадіокомпанія України набагато впливовіше утверджувала Незалежну українську державу, ніж згодом. Після відставки Миколи Охмакевича, на догоду табачникам, державну телерадіосистему реформували так, що замість об'єктивного висвітлення суспільного життя та просвітницької роботи, спрямованої на консолідацію нації, як це практикував Микола Федорович, перетворили на колективного іміджмейкера правлячого режиму. Але головна біда її настигла, як нові очільники державного телебачення і радіомовлення погодилися необдуманно надавати виробничо-технічні потужності й навіть частотний ресурс новоутвореним комерційним компаніям. Останні ж, як омега, не тільки висмоктали всі соки із стовбура, з якого живилися, а й започаткували смертельні для нації процеси: віроломний її розкол на впад, організуючи протистояння між її східними і західними частинами, спекулюючи питанням двомовності. Внаслідок такої антиукраїнської програмної політики на тривалий час призупинився неминучий процес дерусифікації постколониального українського суспільства. Такого розвитку подій, ясна річ, ніколи не допустив би в Україні впливовий та авторитетний державний менеджер, яким був Микола Охмакевич.

Місцеві табачники добре розуміли: українець Охмакевич забезпечував українському суспільству інформаційний доступ до Української правди, а це заважало московським емісарам успішно розробляти деструктивні процеси в нашому інформаційному просторі на користь Москви. Тому й усунули його з впливової посади, розпочавши ґрунтовну “зачистку” нашого інформаційного простору від захисників Української справи. Вишколені в московських спеціалізованих навчальних закладах для ідеологічної роботи функціонери поверталися в Україну й очолювали тут ключові державні та приватні медіа. Без жодного опору і пришвидшеним темпом московська резидентура, непомітно для українського ока, але дуже успішно підпорядкувала під свій імперський інтерес майже весь наш інформаційний ресурс, спрямовуючи його на розгортання антиукраїнської роботи. За благосло-

венням імперських церковників і під виглядом нібито добровільного “українського вибору” Москва організувала багатоканальний наступ “русского міра” як інформаційну прелюдію до нинішньої московської гібридної агресії супроти Української держави.

Щоб оцінити, яких політичних, моральних, економічних збитків зазнала нація внаслідок цієї інформаційної війни, яка започаткувалася відставкою Миколи Охмакевича, необхідно усвідомити факт — висунення Януковича на найвищу державну посаду. Така ганебна історична помилка нації могла трапитися лише за наявності на українській території антиукраїнських ЗМІ і розгалуженої мережі московської агентури. Саме ці аномальні обставини допомогли п'ятій колоні (але аж за другою спробою)

не ще ніхто ніколи в ЦК не викликав. А причина зустрічі для мене була загадкою. До того ж я ще не знав: хто такий Микола Охмакевич...

Щодо відставки Миколи Федоровича, то, окрім брутальної “зачистки” (аби не заважав руйнувати ним сформовану журналістську школу), це ще й була жорстока помста за українську позицію, якої він незмінно дотримувався впродовж усієї своєї діяльності. І була ця помста цинічною за формою та безпрецедентною за задумом: табачники його назавжди позбавили роботи, гідної його таланту та унікального управлінського досвіду. А він тоді був у розквіті сил.

У період його вимушеного “безробіття” ми іноді випадково зустрічалися: чи в стінах комітету, куди йому, зрозуміло, не легко було приходити, чи на яких-небудь куценьких заходах, які він так само намагався обходити. Тож спілкування було коротким. Але якось (я тоді вже теж був “передчасно безробітний” і теж не зі своєї волі) ми зіткнулися у підвалі міського БТІ, де черги за день ніколи не розсмоктувалися. Ми провели там півдня. Відпросившись з черги, щоб схопити свого повітря та обмінятися думками, вийшли на Володимирську гірку, що була поруч із тим підвалом. Нашу спільну тривогу за долю держави, яку я згадав у цьому спогаді, мабуть, відчували не тільки наші зболені серця. Але нас обох, тепер дедалі дужче розумію, той заданений біль завжди гостро спонукав думати про

те, що ж буде з Україною завтра.

Ми тоді говорили про українське життя в умовах неоколоніального періоду й аналізували надто очевидні національні втрати замість омріяної перемоги Української національної ідеї. Серед найболючіших поразок — занедбаний український інформаційний суверенітет, розорений до критичного рівня. І незахищений. Передчуття трагічної небезпеки, що гряде з Москви з “руським міром” як розплата за національну байдужість держави до рідного слова, було в нас суголосним. І ми обидва, на жаль, не помилилися...

На тлі теперішньої тяганини з узаконенням української мови як державної надто зворушливо згадую однозначну позицію Миколи Федоровича. У радянський час ця позиція була не просто сміливою, а навіть небезпечною. Проте він ніколи в Україні не спілкувався російською. Навіть затяті українофоби в його присутності мовили українською. Аналізуючи на шоттижневих “літучках” телевізійний процес, не оминав проблем захисту культури української мови, домагався розширення сфери її житку, бо сам знав її бездоганно й розумів її значення для нації. До речі, у цьому зв'язку дуже пам'ятною для мене є наша перша зустріч.

У жовтні 1973 року, телефонним дзвінком, Микола Федорович розшукав мене на Укртелефільмі, і запросив на зустріч — у відділ культури ЦК Компартії України.

На зустріч я йшов розгублений і переляканий настільки, що й досі пам'ятаю найдрібніші деталі. Хвилювався не тільки тому, що мене ще ніхто ніколи в ЦК не викликав. А причина зустрічі для мене була загадкою. До того ж я ще не знав: хто такий Микола Охмакевич...

Час тоді був непростий. За ініціативою головного радянського ідеолога Михайла Суслєва Москва спланувала останню фазу “неминучого” для СРСР процесу — “історичного злиття” усіх “радянських націй” у “єдиний радянський народ”. Для України це означало: зросійщення українців повинне було стати повальним. Упроваджувалося повсюдне обмеження сфери вживання української мови. Матеріальними стимулами заохочувався вибір мови на користь російської. Діловодство переходило на російську. Діяти “по-новому” повинні були всі сфери життя. І ЦК Компартії України повинен був наочно показувати усім приклад. Там не тільки документацію змушували вести російською, а й живе спілкування. Активізувався наступ на всі творчі колективи, найретельніше контролювали тих, де жевріли ознаки українського культурного життя. Укртелефільм — типове кінематографічне середовище. Ясна річ, ця студія була здебільшого російськомовною, проте кілька осіб, разом зі мною, вперто спілкувалися лише українською. Їхні творчі інтереси, як правило, зосереджувалися навколо української проблематики, почасти вразливої на ідейну “перевірку”. Обсяг українськомовної продук-

ції був на студії надто помітний, незважаючи на те, що фільми планувалися переважно для показу по московському ЦТ. За тематичний план фільмів, як і за весь творчий процес, відповідав головний редактор, а ним тоді був я. Чимало всякого довелося передумати, готуючись до призначеної першої зустрічі в ЦК.

Микола Федорович зустрів мене не тільки тоді неочікуваним мною у тих стінах рідним словом, а й бездоганною вимовою, яка свідчила про те, що мовець аж ніяк не декоративний, а природний. Його лексика була пересипана і моїми улюбленими словами. Тому невдовзі ми легко з'ясували, що обидва з одного краю і що відстань із мого села до його Романівки можна здолати пішки. І що Максим Рильський для нас обох — однаковий: наш. Я тоді навіть похвалився, що, будучи дуже ще малим, загаяв Максимом Тадейовичу зайців у нашому лісі. За що Микола Федорович нагородив мене щирою усмішкою і таким доброзичливим поглядом опромінив, що потужна хвиля найвишого людського довір'я, на інтуїтивному рівні, моментально захопила мою душу — і, як тепер розумію, назавжди.

На ті зустрічі Микола Федорович мав з'ясувати: чи погоджуся я перейти працювати головним редактором на Укркінохроніку. Ця кадрова процедура передбачала чималий ланцюг узгоджень перед можливим призначенням. Тож у нас був час, аби обом зрозуміти: хто є хто.

Шляхетна мова його очей настільки була для мене виразною, а енергетичний посыл мовлених ним слів настільки проникливим, що для моєї душі вже не було іншого вибору як той, що я зробив. Хоч достеменно осмислив той вибір аж зараз: тоді я охоче погодився йти слідом за мудрим і красивим ще тоді молодим чоловіком, який дуже легко мене переконав, що разом краще творити добро. Проте вже тоді я знав: йти-му за ним, хоч на які б випробування він мене кликав. Коротенький мій життєвий досвід тоді не схивив: мене покликав українець, який мав велику мету і мене до неї долучив.

Через п'ять років він покликав мене на телебачення. До речі, призначив на посаду, яку він колись обіймав. На Хрещатику, 26, під його керівництвом мені пощастило очолювати важливий сегмент Українського телебачення — художнє мовлення. А ще за два роки — Микола Федорович зніщював моє повернення на Укртелефільм. Але вже керівником цієї студії. Тож, ясна річ, роль Миколи Охмакевича у спрямуванні моєї кінематографічної й телевізійної долі була вирішальною. Наводжу цей суб'єктивний фактаж не тільки з почуття глибокої людської вдячності, а насамперед для того, щоб констатувати: для Миколи Федоровича як керівника галузі саме така кадрова системна політика була характерною. І звичайно ж, для того, щоб сказати, що вирішальною, по суті, була історична роль Миколи Охмакевича у становленні українського національного телерадіопростору, першим самовідданим фундатором якого він був і залишиться назавжди.

— Ви граєте роль Коломана Зупана уже в другій постановці “Графині Маріци”. Розкажіть про цю роботу.

— Для будь-якого актора велика честь грати в такій виставі. Тому пропозицію народного артиста України Сергія Сміяна грати Зупана я сприйняв із радістю. Через деякий час оперета зникла з афіш театру, а через п'ять років відбулося нове народження “Графині Маріци” в постановці художнього керівника театру, народного артиста України Богдана Струтинського. Це вже зовсім інша постановка. Вистава стала сучасною, з іншою пластикою, іншим режисерським задумом. Глядачі дуже легко її сприймають, проте в основі сюжету — глибока драматургія, що змушує замислитися про серйозні речі. Але залишилася та ж чарівна музика Імре Кальмана.

Мій персонаж наївний і щиросердий. Саме таким був Зупан. Але коли він зустрів перше кохання, то ухвалив перше у житті серйозне рішення. У людини змінився світогляд. На жаль, таких добрих і відкритих людей, як мій герой, сьогодні мало.

— Як Ви сприйняли звістку про те, що стали лауреатом “Київської пекторалі”?

— Для мене це була несподіванка. Не готувався до виступу. Найцінніше, що помітили саме те, що вклав у мене режисер. Вважаю, що це моя спільна заслуга з колегами по сцені.

— Уже 12 років Ви соліст-вокаліст Київського національного академічного театру оперети. А з чого почалося Ваше знайомство з цим театром?

— Моя мама часто водила мене в оперету: спочатку на дитячі вистави, потім ми разом подивилися “Сільву”, “Маріцу”, інші шедеври. Вона навіть намагалася вступити до театрального вишу. Я не міг не закохатися у цей жанр.

Навчаючись у Київському державному вишньому музичному училищі ім. Р. М. Глієра, також відвідував вистави театру. Тут уже

Арсен КУРБАНОВ: «Несу глядачам позитив»

Соліст-вокаліст Київського національного академічного театру оперети, заслужений артист України Арсен Курбанов закінчив Київське вище державне музичне училище ім. Р. Глієра, а потім — Національну музичну академію України ім. П. І. Чайковського. Активно зайнятий у класичних оперетах і мюзиклах: “Містер Ікс”, “Сільва”, “Маріца”, “Фіалка Монмартру” І. Кальмана, “Весела вдова”, Ф. Легара, “Звана вечеря з італійцями” Ж. Оффенбаха, “Летюча миша” Й. Штрауса, “Сорочинський ярмарок” О. Рябова, “Баядера” І. Кальмана, “Sugar, або В джазі тільки дівчата” Дж. Стайна та П. Стоуна, “За двома зайцями” В. Ільїна та В. Лукашова, “Циганський барон” Й. Штрауса. А також у дитячих виставах театру: “Чіполліно”, “Білосніжка та семеро гномів” В. Домшинського, “Лампа Аладдіна” С. Бедусенка, “Карнавал казок в Україні” І. Поклада, “Пригоди бременських музикантів” Г. Гладкова. Арсен став лауреатом 25-ї “Київської пекторалі” у номінації “За кращу чоловічу роль другого плану” — роль Коломана Зупана, “Графиня Маріца” (Київський національний академічний театр оперети). Сьогодні артист гість “СП”.

працювала моя знайома, яка теж навчалася у цьому училищі. Вирішив і я спробувати свої сили. Пройшов прослуховування, мене зарахували, а вже через п'ять днів мав вийти на сцену. Виконував роль одного з кавалерів із кабаре в опереті “Сільва”. Був впевнений у собі, але коли виходив на сцену, то відчув великий страх. Відтоді усвідомив, яка це велика відповідальність — йти до глядача. Всі ці роки хвилювання ніколи не полишає мене перед виходом на сцену. Напевне, так і повинно бути, адже коли зникає хвилювання, то, мабуть, акторові вже нічого робити в театрі.

— А вже через кілька років в опереті “Сільва” Ви грали Бонні.

— Моя невелика роль у цій виставі була в першій дії. Але я завжди залишався, аби подивитися її до кінця. Це справжня феєрія, надзвичайно красива оперета, в якій поєднуються прекрасна музика і хороша драматургія.

Роль Бонні — одна з улюблених моїх ролей. Цей персонаж дуже веселий, з прекрасним почуттям гумору. Він дуже душевна людина з великим серцем. З Сільвою його поєднує любов, але це любов друга. Йому доводиться приносити Сільві неприємну

звістку і це його гнітить. Цю непросту ситуацію переживаю разом із Бонні. Напевне, в чомусь я схожий на героя.

— Якою була Ваша перша головна роль?

— Свирид Петрович Голохвостий із вистави “За двома зайцями” — велика і дуже відповідальна роль. Грати важко, бо всі бачили відомий фільм із Криницею і Борисовим у головних ролях, тому мимоволі порівнюють.

Мій образ начебто той самий, але в нього зовсім інша мотивація. Не можна грати так, як у кіно, та й не потрібно. Текст залишається той самий, але намагаюся грати його по-іншому. Цей образ сьогодні актуальний і, напевне, ще буде таким багато років. Адже у нас і зараз чимало людей, які прагнуть легкої наживи, намагаються вигідно одружитися, аби вирішити свої матеріальні проблеми. Якщо у фільмі герой отримав фіаско, то мій Голохвостий продовжує жити своїм життям. Наприкінці вистави він виходить у залу і шукає “нову жертву”.

— За роки роботи в театрі Ви зіграли чимало ролей. Чи мають щось спільне Ваші герої?

— Мої персонажі дуже різні, але всі вони радіють життю. Це добрі і відкриті люди з красивою душею. З одного боку в моєму репертуарі начебто немає глибоко-

драматичних ролей, але всі створені мною персонажі насправді драматичні. А ще я завжди намагаюся нести зі сцени позитив, якого сьогодні так не вистачає в нашому житті.

Саме таким є і мій новий персонаж — слуга графа Альмавіва, з комічної опери Джоаккіно Россіні “Севільський цирульник”, який робить усе для того, щоб з'єднати люблячі серця. Коли виходиш на сцену, то відчуваєш атмосферу глядацької зали. Розумієш, що ти несеш культуру, а не буде культури — не буде нації. Так само без театру не може бути культури.

— Чи поєднуєте служіння в театрі оперети з роботою в інших театральних колективах?

— Час від часу з'являються пропозиції зіграти в антрепризах, серіалах, рекламі на телебаченні. Але я поки що відмовляюся. Просто на це не вистачає часу. Постійно намагаюся удосконалитися: заняття вокалом, у балетній залі, репетиції. Як буде далі, покаже час.

— Як щодо творчих планів?

— Багато хто з акторів прагне зіграти Гамлета. Не можу сказати, що мене не цікавить цей образ. Але це не мрія мого життя. Мене приваблюють ті образи, які несуть радість людям. Я вже встиг зіграти чимало таких ролей, сподіваюсь, що їх багато буде в мене і попереду.

Фігаро ХХІ століття

У Київському національному академічному театрі оперети народний артист України Богдан Струтинський здійснив постановку комічної опери Дж. Россіні “Севільський цирульник” в українському перекладі Максима Рильського та Яни Іваницької.

Прем'єра “Севільського цирульника” в Національній опері України у постановці Героя України Дмитра Гнатюка. Наразі ж маємо оригінальну інтерпретацію комічної опери у стінах Національного театру оперети України.

“Ця опера надзвичайно популярна у театральному світі, вона й донині затребувана в репертуарах. Не складно пояснити чому — наразі ми проживаємо цю історію і можемо з легкістю простежувати в ній паралелі з сьогоденням. При-

міром, прототипом головного героя є своєрідна версія сучасного іміджмейкера (чи, навіть, політехнолога), який, як і класичний Фігаро, намагається служити двом господарям. “Севільський цирульник” містить безліч таких паралелей. Ця опера змушує нас думати, спостерігати, осмислювати, аналізувати... Тобто, не залишає глядачів байдужими! А значить — цілковито виконує свою мистецьку функцію”, — зазначив режисер-постановник.

Творці опери намагалися передати суть шедевра світової класики через подолання оперних “штампів”, використали сучасні, актуальні мотиви і додали внутрішньої динаміки, поєднавши її з музикою, новим сценічним втіленням і гумором, який народжується від дотепних і зрозумілих для сучасника діалогів. Але зберегли наслідування європейським оперним традиціям, де співак на сцені є справжнім драматичним актором.

За словами хореографа-постановника вистави, заслуженого артиста України Вадима Прокопенка сценічне втілення опери “Севільський цирульник” — своєрідна пластична плазма, яка проходить через весь спектакль: артисти їздять на роликах, ходять на котурнах. Хоча окремі балетні номери у виставі відсутні, адже ставили оперу. Ще одна родзинка нової постановки — у першій дії костюми відповідають добі, коли була створена опера, а в другій — глядач бачить своїх сучасників.

Глядачі запам'ятають чудову гру акторів А. Погребного (граф Альмавіва), І. Тихонова (Бартоло), Г. Грегочак-Одринської (Розіна), С. Авдеева (Фігаро), А. Супруна (Базиліо), А. Курбанова (Фіорелло), С. Яцука (Амброджіо), Г. Довбні (Берта) та класичні мелодії у виконанні оркестру, органічно пов'язані з дотепними текстами, кумедні плутанини і курйозні ситуації, чарівні музичні портрети у поєднанні з живописною декорацією і яскравими костюмами героїв.

Частину глядачів зацікавило новаторство у постановці твору, якому більше 200 років, інші не сприйняли такого підходу. Кого виявиться більше, покаже час.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Пісенне диво калинового грона

Інна ГОНЧАР

Розпочався концерт “Дністровською вітальною” на слова і музику Михайла Рожка. Бурхливими оплесками глядачі привітали першого керівника і засновника колективу, заслуженого працівника культури України Івана Гончара, котрий 20 років був художнім керівником “Калини”, і нинішнього керівника — Антоніну Камбур.

У репертуарі хору понад 50 творів. У колективі працюють чоловіча та жіноча групи, соло, дуети, тріо, квартет. Уже багато років

У БНТД “Молодіжний” м. Новодністровська, що на Буковині, відзначили 30-річний ювілей народного аматорського хору “Калина”.

у “Калині” Анна Лутчак, Євгенія Шевчук, Леся Баланюк, Серафима Силантьєва, Марія Гулевата, Василь Матковський, Петро Леснік, Захар Дашкевич, Михайло Рожко. Пам’ятають тут про Василя Мошак, Дмитра Ломакіна та багатьох інших. Колектив багато разів був лауреатом і дипломантом різноманітних конкурсів і фестивалів.

Протягом концерту прозвучало майже 20 сучасних і народних

пісень, а також багато привітань ювілярам.

На завершення керівник хору “Калина” Антоніна Камбур звернулася до всіх зі ширим словом вдячності за розуміння й підтримку, співпрацю і подаровану надію на нові ювілеї, концерти і перемоги, а учасникам колективу від душі побажала ніколи не зраджувати українській пісні.

Шевченкове слово від театру ляльок

Благодійне товариство “Мій тато захищає Україну” розпочало співпрацю із Львівським академічним обласним театром ляльок. У рамках спільного проекту нова очільниця театру Уляна Мороз нещодавно запросила дітей на виставу “Садок вишневий” за мотивами поезії Великого Кобзаря, а безкоштовні відвідини театру організувала дружина учасника АТО Юлія Савчук.

Ігор ГАЛУЩАК,
м. Львів

Проект “Мій тато захищає Україну!” започаткували у Львові навесні 2015 року. Його мета — соціальна адаптація дітей із сімей учасників АТО, Героїв Небесної Сотні та вимушених переселенців, а також організація їхнього дозвілля й відпочинку.

Нова вистава перенесла учасників заходу в період, коли жив і творив Великий Кобзар. Одну зі своїх найвідоміших поезій “Са-

док вишневий коло хати...” Тарас Шевченко написав 1847 року, перебуваючи під слідством у Петропавлівській фортеці. У ті сумні дні самотності й очікування вироку, він згадував мальовничі картини рідної України, її чудову природу, мирних і працюючих земляків і свою родину. Переглядаючи захопливу виставу, і дорослі, і малі глядачі ні на мить не відводили очей від майстерної постановки, а також з цікавістю слухали декламування ляльками-персонажами геніального вірша.

Перше біенале художньої кераміки

В Україні цього року вперше відбудеться Українське біенале художньої кераміки імені Василя Кричевського. Мета заходу — представлення й підтримка творчості сучасних митців України та інших країн, визначення кращих творів у галузі художньої кераміки 2017 року.

Жанна РІЗНИЧЕНКО,
інформаційна служба Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному

Ініціатор проведення біенале — Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному. Цей проект започатковано з нагоди 100-річчя заснування Української академії мистецтв та на пошанування одного з її засновників і першого обраного ректора Василя Григоровича Кричевського (1873—1952).

Організатори біенале — Міністерство культури України, Міністерство освіти й науки Укра-

їни, Львівська національна академія мистецтв, Національна академія наук України, Інститут керамології — відділення Інституту народознавства НАНУ, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Національна академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва НАМУ, Інститут культурології НАМУ, НСХУ, Благодійний фонд “Дар”, Український фонд культури. До участі в біенале запрошують художників-керамістів, гончарів з України та інших країн.

Унікальний фестиваль писанки

На Софійській та Михайлівській площах столиці відбувся VII Всеукраїнський фестиваль писанки. Захід був покликаний підтримати і популяризувати українські народні традиції, сприяти розвитку народного мистецтва, вивченню культури та історії українського народу на прикладі феномену писанок.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК
Фото автора

Цьогоріч на Софійській площі показали рекордну кількість мегاپисанок — 585 арт-виробів. 374 із них розписали українські художники в авторському стилі. На Михайлівській площі були виставлені писанки, що представляють традиційні розписи різних країв України, а на Софійській — роботи митців у напрямі авторська писанка-мальованка. Також на гостей чекала Всеукраїнська колекція традиційних писанок (більш ніж 50 тисяч), що представляла регіональні особливості України. У програмі заходу було представлення всеукраїнської колекції писанок, зокрема авторських писанок-мальованок, великодній ярмарок, дитячі розваги, лаунж-зона, майстер-класи, ярмарки живопису та хенд-мейд. Крім Софійської та Михайлівської площі фестиваль відбувався на Володимирському проїзді і парку “Володимирська гірка”.

Тут збиралися найкращі митці, художники та аматори, аби представити розфарбовані великодні яйця розмірами від 5 сантиметрів і до 2 метрів! На святі цьогоріч аж 585 мегاپисанок; 374 авторських писанок-мальованок;

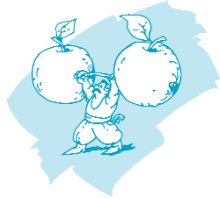

111 дитячих писанок-мальованок; 100 традиційних писанок-мальованок; 25 тисяч писанок із всеукраїнської колекції традиційних писанок. Програма фестивалю ділилася на локації: Софійську площу прикрашали авторські писанки. Саме тут розмістилася головна всеукраїнська колекція традиційних писанок. Крім цього, на гостей очікувала зона майстер-класів. На Володимирському проїзді відкрився великодній ярмарок та ярмарок садівництва. Тут розмістилися будиночки зі сувенірною продукцією та смачною їжею.

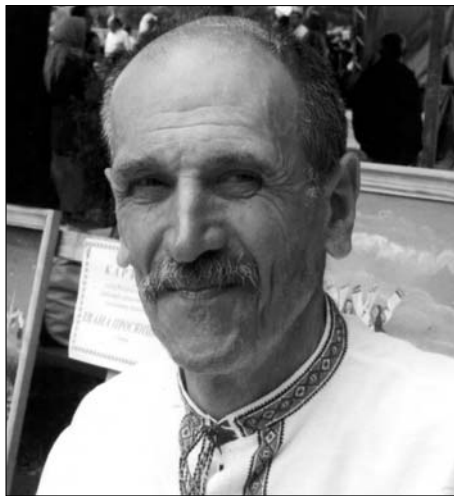
На Михайлівській площі працювала зона дитячих розваг: “Великодній тунель бажань”, арт-лабіринт із фотозонами, колесо огляду міста та Київська карусель. У парку “Володимирська гірка” для гостей працювала лаунж-зона, алея художників, ярмарок живопису та рукоділля, а також зона майстер-класів.

У конкурсній програмі, куди запрошували всіх охочих, відбувся конкурс “Великодній паска”, конкурс “Народна писанка” у номінаціях “Сучасна” та “Традиційна”, а також Проект “585 художників”.

“Здавна хутірське знахарство обожнювало цю рослину, приписуючи їй дивовижні, почасти, магичні властивості”.

Іван ПРОСЯНИК,
зелейник

Продовження.
Поч. у ч. 14, 15, 16 за 2017 р.

Приворотень звичайний

Латинська назва — *Alchemilla vulgaris*. Народні назви: Божа слюза, орле око, росинник, вовча лапа, міжперстник, баранник, зірочник. Родина — трояндові. Низенька рослина до коліна заввишки, із легким бальзамичним духом і характерним сімдесятилопатевим у волосинках листом на довгих ніжках. Головна відмітина рослини — посередині отого лапатоного листочка майже до полудня зблискує крапелька роси. Та зовсім не роси, а біологічно-активної речовини, яка надзвичайно цілюща. Як вона утворюється — не розгадано й досі. Але тато були впевнені — саме ось ці краплини спивають орли та соколи для поліпшення гостроти зору. Тому й самі, в повесні, раз на рік забивалися до Чорної Гурівської діброви — не близький світ, щоб піпеткою наволшебствувати, як вони говорили, манюній темного скла каламарчик цієї цілющої “роси” для своїх гаснучих очей.

Здавна хутірське знахарство обожнювало цю рослину, приписуючи їй дивовижні, почасти, ма-

Лік на весь вік

гічні властивості. Може, тому, що помітили: дев'ять довгих років приворотень накопичує сили, щоб зацвісти, непомітними зірчастими квіточками. Тому тато його величали ще й дев'ятисильцем.

Бронхіт хронічний, за- давлені кашлі, ларингіт

1 ст. л. приворотня з коренем та стільки ж моху ісландського (росте на лісових із північного боку деревах, сріблястий) залити 0,5 л окропу. Настояти вкृतаним дві години. Пити гарячим, ковточками, з медом: 0,5 літра — денна частка. Настій запобігає подальшим ускладненням, зокрема запаленню легень.

Відновлення сил по виснажливій праці, тяжких недужах

Українське знахарство радить пригорщ трави-кореня приворотня залити 0,5 л крутого окропу. Додати корінчик родовика (5—10 г). Вкृतати. Настояти дві години. Пити з медом. 1 літр на день. А тато вважали, що добре відновлює сили сосновий пилок навпіл із медом, кленовий сік, бульбочки зозулинців, свіжий лист подорожника, молодило (очиток малий), заяча конюшина дрібнолиста та всі лісові ягоди.

Виразкове запалення товстої кишки

Взяти дві ст. л. кореневища приворотня на 400 мл води. Варити на слабкому вогні до 5 хв. Настояти. Процідити. Вживати по півсклянки три-чотири рази на день. Три тижні. Тиждень перерви й повторити.

Безпліддя. Зниження діяльності яєчників, надмірні місячні, білі

Беруть 10 г коріння приворотня на 200 мл окропу. Настояють дві години. Вживають по чверті

склянки чотири рази на день. Міцним наваром 25 г кореня на склянку окропу роблять підмивання, спринцування.

Доповнення. Українське знахарство радить при безплідді взяти по ст. л. квітів липи, зібраних на початку цвітіння на молодіку, волоття гадючника звичайного, квіти червоні (краше дикої, де головка аж бурякова) конюшини. Залити 1 л окропу. Настояти дві години вкृतаним. Пити по склянці двічі на день за 30 хв. до їжі. Або ж: 0,5 кг меду, 100 г насіння кропу, по 50 г насіння анісу, селери та кропиви дводомної (жалької). Старанно перемолоти, розмішати. Настояти тиждень у темряві, теплі. І вживати по 3 ст. л. за раз, тричі на день, до їжі. При непрохідності маткових труб. 1 ст. л. насіння подорожника залити 200 мл окропу, кип'ятити 5 хв на слабкому вогні. Настояти годину. Пити по 2 ст. л. 3-4 рази на день до їжі. Зберігати в холодильнику, бо швидко закисає. А вживати в цей час овече-козяче молоко, помідори, моркву, горіхи, кавуни, дині, гарбузи, бобові, часник, петрушку, абрикоси, шипшину (ягоди).

Нетравлення шлунка, здуття кишківника, млява перистальтика кишок

Окрім лікувальних властивостей настій із приворотня збуджує апетит, виділення шлункового соку, сприяє засвоєнню їжі. Можна застосовувати як у попередньому приписі за 30 хв перед їжею напар із кореня-трави, так і настій на чистому виноградному вині. 50 г рослини на 1 літр “Кагору”. Тричі на день по 50 мл до їжі.

Послаблення

Приворотень дуже сильний скріплюючий засіб. Беруть порівну коріння приворотня, квітучих верхівок чорнобильника, коріння алтеї. 4 ст. л. на 1 л окропу. Злегка підкип'ятити. Настояти дві години вкृतаним. Пити теплим по 50—70 мл 5-6 разів на день. Тато радили при “швидкій насті” корінь родовика, заячу кривцю, деревій. Або просто жувати галузки дуба.

Особливо цінний приворотень при опіках

Якщо на вашому тілі лишилися рубці, то сільські бабусі ще й досі радять робити на враження шедри примочки саме з приворотня. Він добре заживлює рани, не лишаючи й значки. Добре гоїть садна. Адже рослина ця і знеболююча, і ранозаживляюча. До то-

го ж в'язуча, сечогінна, молокогінна. А саме коли не вистачає в породіллі молока, крім звичайного засобу — кропу, що варять на молоці, сметані, сільські бабусі радять пити саме приворотень. Радять відунки його вживати й тим дівчаткам, в яких незвинуті груденята. Дуже допомагає. І в кого лушиться шкіра на голові. Приворотень дає чудовий, підхну, колір волосся. Зміцнює його. Робить шкіру з шовковисто-оксамитовим відблиском, ніжною на дотик. Можливо, саме тому, що рослину використовує жіноцтво, її називали приворотнем.

Давньоруські волхви вважали, що листя приворотня — слід таємничого Бога Симаргла — крилатого Небесного Пса, що люто проганяє Бога Зими Зюзю з наших Ринь земних. Тому рослину й належить до Перунового кола, і корінь її носили на шії всі від смерда й до князя. Десятипроромінний охоронний знак — лист вирубувався на одвірках, главнях, лутках, на повозах, на ладях. Подекуди на старих хатах, тато ним вичолили причілкуватим вікно, зустрічається й досі. Цей знак також прикрашав леза мечів. Така означена зброя вражала ворога люто й нещадно. Вважалося, що трава розбиває найміцніші кайдани. А діви княжої доби підмішували це зело, зібране вночі на першій молодіку, тим, хто припав до серця, на все життя привертаючи любчика. Безперечно, ще віддавна знало жіноцтво й косметичні приваби рослини.

Волхви ж додавали оту сріблиту росинку, що накопичується посередині ребристого листочка, яку збирали до сходу сонця, в суру довголіття, поліпшуючи зір, пам'ять, множаючи бадьор.

А давньоруською мовою рослина називалася камчуга. Саме так волхви-лічці староукраїнської держави йменували подагру, яку успішно лікували цією рослиною. Як? Прадавня ведична наука, на жаль, винищена провідниками абрамистичної релігії.

СЛОВО

Просвіта

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2017

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у католозі — 73

на 1 місяць	11 грн 46 коп.	на півроку	65 грн 66 коп.
на 3 місяці	33 грн 68 коп.	на рік	130 грн 12 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи

Надія КИР'ЯН

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

279-49-47

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК,

Володимир ЖИГУН

Черговий редактор

Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

